

Κατὰ Ἰωάννην

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. Οὗτος ἦν **1**
ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς¹ αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ **3**
ἐν ὃ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς **4**
ἐν τῇ σκοτίᾳ² φαίνει,³ καὶ ἡ σκοτία² αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.⁴ Ἐγένετο ἄνθρωπος **6**
ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν,⁵ **7**
ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. Οὐκ ἦν **8**
ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν,⁶ **9**
ὃ φωτίζει⁷ πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ **10**
κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ **11**
οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.⁸ Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν **12**

¹ χωρὶς, separate, apart from (gen). ² σκοτία, ας, ἡ, darkness. ³ φαίνω, shine, appear. ⁴ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁵ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ⁶ ἀληθινός, true, genuine. ⁷ φωτίζω, give light, enlighten. ⁸ παραλαμβάνω, receive, take.

τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ: οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, 13
οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ θεοῦ
ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν¹ ἐν ἡμῖν – καὶ 14
ἐθεασάμεθα² τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς³ παρὰ πατρός – πλήρης⁴
χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγεν λέγων, 15
Οὗτος ἦν ὃν εἶπον, Ὁ ὀπίσω⁵ μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν⁶ μου γέγονεν: ὅτι
πρῶτός μου ἦν. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος⁷ αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ 16
χάριν ἀντὶ⁸ χάριτος. Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ 17
Ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε: ⁹ ὁ μονογενὴς³ υἱός, ὁ ὢν 18
εἰς τὸν κόλπον¹⁰ τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.¹¹

¹ σκηνόω, dwell, stay in a tent. ² θεάομαι, look at, behold. ³ μονογενής, only begotten, only. ⁴ πλήρης, full. ⁵ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁶ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁷ πληῖρωμα, τος, τό, fullness, fulfillment. ⁸ ἀντί, instead of, in place of. ⁹ πώποτε, ever yet, any time. ¹⁰ κόλπος, ου, ό, bosom, breast. ¹¹ ἐξηγέομαι, explain, describe.

Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία¹ τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ 19
Ἱεροσολύμων ἱερεῖς² καὶ Λευῖτας³ ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; Καὶ 20
ὡμολόγησεν,⁴ καὶ οὐκ ἠρνήσατο·⁵ καὶ ὡμολόγησεν⁴ ὅτι Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.
Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, Τί οὖν; Ἡλίας⁶ εἶ σύ; Καὶ λέγει, Οὐκ εἰμί. Ὁ προφήτης 21
εἶ σύ; Καὶ ἀπεκρίθη, Οὐ. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τίς εἶ; Ἵνα ἀποκρισιν⁷ δώμεν τοῖς 22
πέμψασιν ἡμᾶς. Τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;⁸ Ἔφη, Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος⁹ ἐν τῇ 23
ἐρήμῳ,¹⁰ Εὐθύνατε¹¹ τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας¹² ὁ προφήτης. Καὶ 24
οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, καὶ εἶπον 25
αὐτῷ, Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστός, οὔτε Ἡλίας,⁶ οὔτε ὁ προφήτης; 26
Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων, Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν
ἔστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω¹³ μου ἐρχόμενος, ὃς 27
ἐμπροσθέν¹⁴ μου γέγονεν· οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος¹⁵ ἵνα λύσω¹⁶ αὐτοῦ τὸν ἱμάντα¹⁷

¹ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ² ἱερεῖς, ἑως, ὁ, priest. ³ Λευῖτης, ου, ὁ, Levite. ⁴ ὁμολογέω, confess, profess. ⁵ ἀρνέομαι, deny, repudiate. ⁶ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁷ ἀποκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ⁸ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁹ βοάω, cry aloud, shout. ¹⁰ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹¹ εὐθύνω, make straight, guide. ¹² Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ¹³ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁴ ἐμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹⁵ ἄξιος, worthy, deserving. ¹⁶ λύω, I will untie, I will loose. ¹⁷ ἱμάς, ἄντος, ὁ, thong, strap.

τοῦ ὑποδήματος.¹ Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ² ἐγένετο πέραν³ τοῦ Ἰορδάνου,⁴ ὅπου ἦν 28

Ἰωάννης βαπτίζων.

Τῇ ἐπαύριον⁵ βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει, Ἴδε ὁ ἀμνὸς⁶ 29

τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, 30

Ὅπίσω⁷ μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν⁸ μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. 31

Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ⁹ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν

τῷ ὕδατι βαπτίζων. Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι Τεθέαμαι¹⁰ τὸ 32

πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ¹¹ περιστερὰν¹² ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. 33

Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν: ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν,

Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ

βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Κἀγὼ ἐώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ 34

υἱὸς τοῦ θεοῦ.

¹ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ² Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁵ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ⁶ ἀμνός, οὐ, ὁ, lamb. ⁷ ὀπίσω, behind, after (gen).

⁸ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁹ φανερώω, reveal, manifest. ¹⁰ θεάομαι, look at, behold. ¹¹ ὡσεὶ, like, about. ¹² περιστέρα, ἄς, ἡ, dove.

Τῇ ἐπαύριον¹ πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο: καὶ 35
ἐμβλέψας² τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, ὼς³ τοῦ θεοῦ. Καὶ ἤκουσαν 37
αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. Στραφεὶς⁴ δὲ ὁ 38
Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος⁵ αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, Τί ζητεῖτε; Οἱ δὲ
εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί – ὃ λέγεται ἐρμηνευόμενον,⁶ Διδάσκαλε – ποῦ⁷ μένεις; 39
Λέγει αὐτοῖς, Ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. Ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ⁸ μένει: καὶ παρ' αὐτῷ
ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην: ὥρα ἦν ὡς δεκάτη.⁹ Ἦν Ἀνδρέας¹⁰ ὁ ἀδελφὸς 40
Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ
ἀκολουθησάντων αὐτῷ. Εὐρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, 41
καὶ λέγει αὐτῷ, Εὐρήκαμεν τὸν Μεσίαν¹¹ – ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον,¹²
χριστός. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας² αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, 42
Σὺ εἰ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ:¹³ σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς¹⁴ – ὃ ἐρμηνεύεται ὁ Πέτρος.

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² ἐμβλέπω, look at, look into. ³ ὥς, οὐ, ὁ, lamb. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ θεάομαι, look at, behold. ⁶ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ⁷ ποῦ, where?. ⁸ πού, somewhere, about. ⁹ δέκατος, tenth. ¹⁰ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹¹ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ¹² μεθερμηνεύω, translate, interpret. ¹³ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ¹⁴ Κηφᾶς, ᾱ, ὁ, Cephas.

Τῇ ἐπαύριον¹ ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὕρισκει Φίλιππον,² καὶ 43
 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος² ἀπὸ Βηθσαιῆς,³ ἐκ 44
 τῆς πόλεως Ἀνδρέου⁴ καὶ Πέτρου. Εὕρισκει Φίλιππος² τὸν Ναθαναήλ,⁵ καὶ 45
 λέγει αὐτῷ, Ὃν ἔγραψεν Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὐρήκαμεν,
 Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.⁶ Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ,⁵ 46
 Ἐκ Ναζαρέτ⁶ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος,² Ἔρχου καὶ ἴδε. 47
 Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ⁵ ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ,
 Ἵδε ἀληθῶς⁷ Ἰσραηλίτης,⁸ ἐν ᾧ δόλος⁹ οὐκ ἔστιν. Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ,⁵ 48
 Πόθεν¹⁰ με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πρὸ¹¹ τοῦ σε
 Φίλιππον² φωνῆσαι,¹² ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν,¹³ εἰδὼν σε. Ἀπεκρίθη Ναθαναήλ⁵ 49
 καὶ λέγει αὐτῷ, Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. 50
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι εἶπόν σοι, Εἰδὼν σε ὑποκάτω¹⁴ τῆς
 συκῆς,¹³ πιστεύεις; Μείζω τούτων ὄψει. Καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 51

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ³ Βηθσαιῆς, ἡ, Bethsaida. ⁴ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁵ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ⁶ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁷ ἀληθῶς, truly, really. ⁸ Ἰσραηλίτης, ου, ὁ, Israelite. ⁹ δόλος, ου, ὁ, guile, deceit. ¹⁰ πόθεν, from where? whence. ¹¹ πρό, before (gen), before. ¹² φωνέω, call, crow. ¹³ συκῆ, ἡς, ἡ, fig tree. ¹⁴ ὑποκάτω, under, below.

ἀπ' ἄρτι¹ ὀψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωρότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ
ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος² ἐγένετο ἐν Κανᾷ³ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ **2**
τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ: ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.² **2**
Καὶ ὑστερήσαντος⁴ οἴνου,⁵ λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, Οἶνον⁵ οὐκ
ἔχουσιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; Οὐπω⁶ ἤκει⁷ ἡ ὥρα μου. **4**
Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις,⁸ Ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν δὲ **6**
ἐκεῖ ὑδρίαί⁹ λίθιναι¹⁰ ἑξ¹¹ κείμεναι¹² κατὰ τὸν καθαρισμόν¹³ τῶν Ἰουδαίων,
χωροῦσαι¹⁴ ἀνά¹⁵ μετρητάς¹⁶ δύο ἢ τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Γεμίσατε¹⁷ τὰς **7**
ὑδρίας⁹ ὕδατος. Καὶ ἐγένισαν¹⁷ αὐτὰς ἕως ἄνω.¹⁸ Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἀντλήσατε¹⁹ **8**
νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ.²⁰ Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο²¹ ὁ **9**
ἀρχιτρικλίνος²⁰ τὸ ὕδωρ οἶνον⁵ γεγεννημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν²² ἐστίν – οἱ δὲ

¹ ἄρτι, now, just now. ² γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ³ Κανὰ, ἡ, Cana. ⁴ ὑστερέω, lack, need. ⁵ οἶνος, ου, ὁ, wine. ⁶ οὐπω, not yet. ⁷ ἤκω, have come, am present. ⁸ διάκονος, ου, ὁ, minister, deacon. ⁹ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ¹⁰ λίθινος, of stone, made of stone. ¹¹ ἕξ, six, 6. ¹² κείμεναι, lie, be laid. ¹³ καθαρισμός, οὔ, ὁ, cleansing, purification. ¹⁴ χωρέω, make room for, hold. ¹⁵ ἀνά, upwards, upon. ¹⁶ μετρητής, οὔ, ὁ, liquid measure, measure. ¹⁷ γεμίζω, fill, load. ¹⁸ ἄνω, up, above. ¹⁹ ἀντλέω, draw water, draw. ²⁰ ἀρχιτρικλίνος, ου, ὁ, headwaiter, butler. ²¹ γεύομαι, taste, experience. ²² πόθεν, from where? whence.

διάκονοι¹ ἤδεισαν οἱ ἡντληκότες² τὸ ὕδωρ – φωνεῖ³ τὸν νυμφίον⁴ ὁ
ἀρχιτρίκλινος,⁵ καὶ λέγει αὐτῷ, Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον⁶ 10
τίθησιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν,⁷ τότε τὸν ἐλάσσω·⁸ σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν
οἶνον⁶ ἕως ἄρτι.⁹ Ταύτην ἐποίησεν τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ¹⁰ 11
τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐφανερώσεν¹¹ τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοῦμ,¹² αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ 12
αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Καὶ ἐγγὺς¹³ ἦν τὸ Πάσχα¹⁴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. 13
Καὶ εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας¹⁵ βόας¹⁶ καὶ πρόβατα¹⁷ καὶ περιστεράς,¹⁸
καὶ τοὺς κερματιστάς¹⁹ καθημένους. Καὶ ποιήσας φραγέλλιον²⁰ ἐκ σχοινίων²¹ 15

¹ διάκονος, ου, ὁ, minister, deacon. ² ἀντλέω, draw water, draw. ³ φωνέω, call, crow. ⁴ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ⁵ ἀρχιτρίκλινος, ου, ὁ, headwaiter, butler. ⁶ οἶνος, ου, ὁ, wine. ⁷ μεθύω, be drunken, am drunk. ⁸ ἐλάσσων, lesser, less. ⁹ ἄρτι, now, just now. ¹⁰ Κανᾶ, ἡ, Cana. ¹¹ φανερόω, reveal, manifest. ¹² Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹³ ἐγγύς, near. ¹⁴ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁵ πωλέω, sell. ¹⁶ βοῦς, ὁ, ox, cow. ¹⁷ πρόβατον, ου, τό, sheep. ¹⁸ περιστερᾶ, ἄς, ἡ, dove. ¹⁹ κερματιστής, ου, ὁ, money-changer. ²⁰ φραγέλλιον, ου, τό, whip, lash. ²¹ σχοινίον, ου, τό, rope, cord.

πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα¹ καὶ τοὺς βόας² καὶ τῶν
 κολλυβιστῶν³ ἐξέχεεν⁴ τὸ κέρμα,⁵ καὶ τὰς τραπέζας⁶ ἀνέστρεψεν·⁷ καὶ τοῖς τὰς 16
 περιστερὰς⁸ πωλοῦσιν⁹ εἶπεν, Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν¹⁰· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ
 πατρός μου οἶκον ἐμπορίου.¹¹ Ἐμνήσθησαν¹² δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι 17
 γεγραμμένον ἐστίν, Ὁ ζῆλος¹³ τοῦ οἴκου σου καταφάγεται¹⁴ με. Ἀπεκρίθησαν 18
 οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, Τί σημεῖον δεικνύεις¹⁵ ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; 19
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Λύσατε¹⁶ τὸν ναὸν¹⁷ τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν
 ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Τεσσαράκοντα¹⁸ καὶ ἕξ¹⁹ ἔτεσιν²⁰ 20
 ὠκοδομήθη²¹ ὁ ναὸς¹⁷ οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; Ἐκεῖνος δὲ 21
 ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ¹⁷ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, 22
 ἐμνήσθησαν¹² οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ,
 καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

¹ πρόβατον, ου, τό, sheep. ² βοῦς, ὁ, ox, cow. ³ κολλυβιστής, οὔ, ὁ, moneychanger, money-changer. ⁴ ἐκχέω, pour out, shed. ⁵ κέρμα, τος, τό, piece of money, coin. ⁶ τράπεζα, ης, ἡ, table. ⁷ ἀναστρέφω, return, live. ⁸ περιστέρα, ἄς, ἡ, dove. ⁹ πωλέω, sell. ¹⁰ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹¹ ἐμπόριον, ου, τό, market, market-house. ¹² μιμνήσκομαι, remember, recall. ¹³ ζῆλος, ου, ὁ, zeal, jealousy. ¹⁴ κατεσθίω, eat up, devour. ¹⁵ δείκνυμι, show, point out. ¹⁶ λύω, untie, loose. ¹⁷ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ¹⁸ τεσσαράκοντα, forty, 40. ¹⁹ ἕξ, six, 6. ²⁰ ἔτος, ους, τό, year. ²¹ οἰκοδομέω, build up, construct.

Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα,¹ ἐν τῇ ἑορτῇ,² πολλοὶ ἐπίστευσαν 23
 εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς 24
 οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν³ 25
 εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου: αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ
 ἀνθρώπῳ.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος⁴ ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων⁵ τῶν 3
 Ἰουδαίων: οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ῥαββί, οἶδαμεν ὅτι 2
 ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος: οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἢ
 σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἡ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, 3
 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν,⁶ οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος,⁴ Πῶς δύναται ἄνθρωπος 4
 γεννηθῆναι γέρων⁷ ὢν; Μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν⁸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον

¹πάσχα, τό, passover, passover feast. ²ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ³χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ⁴Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ⁵ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁶ἄνωθεν, from above, again. ⁷γέρων, οντος, ὁ, old man. ⁸κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁹δεύτερος, second.

εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις 5
γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ 6
πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. Μὴ θαυμάσης¹ ὅτι εἶπόν σοι, Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι 7
ἄνωθεν.² Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ,³ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ 8
οἶδας πόθεν⁴ ἔρχεται καὶ ποῦ⁵ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ
πνεύματος. Ἀπεκρίθη Νικόδημος⁶ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πῶς δύναται ταῦτα 9
γενέσθαι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, 10
καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὁ 11
ἐωράκαμεν μαρτυροῦμεν· καὶ τὴν μαρτυρίαν⁷ ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Εἰ τὰ 12
ἐπίγεια⁸ εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια,⁹
πιστεύσετε; Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 13
καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ καθὼς Μωσῆς ὑψώσεν 14

¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ² ἄνωθεν, from above, again. ³ πνέω, blow. ⁴ πόθεν, from where? whence. ⁵ ποῦ, where? ⁶ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ⁷ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ⁸ ἐπίγειος, of the earth, earthly. ⁹ ἐπουράνιος, heavenly, celestial. ¹⁰ ὑψόω, lift up, exalt.

τὸν ὄφιν¹ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι² δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου: ἵνα πᾶς ὁ 15

πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ³ 16

ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Οὐ 17

γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον,

ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται: ὁ δὲ μὴ 18

πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς³ υἱοῦ

τοῦ θεοῦ. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις,⁴ ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ 19

ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος⁵ ἢ τὸ φῶς: ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ

ἔργα. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα⁶ πράσων⁷ μισεῖ⁸ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, 20

ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ⁹ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, 21

ἵνα φανερωθῇ¹⁰ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.¹¹

¹ ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. ² ὑψόω, lift up, exalt. ³ μονογενής, only begotten, only. ⁴ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ⁵ σκότος, ους, τό, darkness. ⁶ φαῦλος, worthless, bad. ⁷ πράσσω, do, perform. ⁸ μισέω, hate, detest. ⁹ ἐλέγχω, convict, reprove. ¹⁰ φανερώω, reveal, manifest. ¹¹ ἐργάζομαι, work, word.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν· καὶ ἐκεῖ 22
διέτριβεν¹ μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν² 23
ἐγγὺς³ τοῦ Σαλήμ,⁴ ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο⁵ καὶ ἐβαπτίζοντο.
Οὐπω⁶ γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν⁷ ὁ Ἰωάννης. Ἐγένετο οὖν ζήτησις⁸ 24
ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ.⁹ Καὶ ἦλθον πρὸς 26
τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν¹⁰ τοῦ Ἰορδάνου,¹¹ ᾧ
σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. 27
Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ
ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, Οὐκ εἰμὶ 28
ἐγὼ ὁ χριστός, ἀλλ' ὅτι Ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν¹² ἐκείνου. Ὁ ἔχων τὴν 29
νύμφην,¹³ νυμφίος¹⁴ ἐστίν· ὁ δὲ φίλος¹⁵ τοῦ νυμφίου,¹⁴ ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων
αὐτοῦ, χαρὰ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου·¹⁴ αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ

¹ διατρίβω, continue, tarry. ² Αἰνών, ἡ, Aenon. ³ ἐγγύς, near. ⁴ Σαλήμ, ἡ, Salem. ⁵ παραγίνομαι, come, arrive. ⁶ οὐπω, not yet. ⁷ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ⁸ ζήτησις, εως, ἡ, debate, controversy. ⁹ καθαρισμός, οὗ, ὁ, cleansing, purification. ¹⁰ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹¹ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ¹² ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹³ νύμφη, ἡς, ἡ, bride, young woman. ¹⁴ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ¹⁵ φίλος, ου, ὁ, loving, friend.

πεπλήρωται. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν,¹ ἐμέ δὲ ἐλαττοῦσθαι.² 30

Ὁ ἄνωθεν³ ἐρχόμενος ἐπάνω⁴ πάντων ἐστίν. Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστιν, 31

καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ: ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω⁴ πάντων ἐστίν. Καὶ ὁ 32

εἶώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ: καὶ τὴν μαρτυρίαν⁵ αὐτοῦ οὐδεὶς

λαμβάνει. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν⁵ ἐσφράγισεν⁶ ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής⁷ 33

ἐστιν. Ὅν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ: οὐ γὰρ ἐκ μέτρου⁸ 34

δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ 35

χειρὶ αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον: ὁ δὲ ἀπειθῶν⁹ τῷ υἱῷ, 36

οὐκ ὀφείτῃ ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργή¹⁰ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

¹ αὐξάνω, cause to grow, increase. ² ἐλαττώω, make lower, decrease. ³ ἄνωθεν, from above, again. ⁴ ἐπάνω, above, over (gen). ⁵ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ⁶ σφραγίζω, seal, set a seal upon. ⁷ ἀληθής, true, unconcealed. ⁸ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ⁹ ἀπειθέω, disbelieve, disobey. ¹⁰ ὀργή, ἡς, ἡ, wrath, anger.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς 4
 ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης – καίτοιγε¹ Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ 2
 μαθηταὶ αὐτοῦ – ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν,² καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ὦδει 3
 δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι³ διὰ τῆς Σαμαρείας.⁴ Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας 5
 λεγομένην Συχάρ,⁵ πλησίον⁶ τοῦ χωρίου⁷ ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ
 αὐτοῦ: ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ⁸ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς⁹ ἐκ τῆς 6
 ὁδοιπορίας¹⁰ ἐκαθέζετο¹¹ οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ.⁸ Ὡρα ἦν ὥσει¹² ἕκτη.¹³ Ἔρχεται 7
 γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας⁴ ἀντλήσαι¹⁴ ὕδωρ: λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Δός μοι πιεῖν. 8
 Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς¹⁵ ἀγοράσωσιν.
 Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις,¹⁷ Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὦν παρ' ἐμοῦ πιεῖν 9
 αἰτεῖς, οὔσης γυναικὸς Σαμαρεΐτιδος;¹⁷ – Οὐ γὰρ συγχρῶνται¹⁸ Ἰουδαῖοι
 Σαμαρεΐταις.¹⁹ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν²⁰ τοῦ 10

¹ καίτοιγε, and yet, although. ² Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ³ διέρχομαι, cross over, pass through. ⁴ Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ⁵ Συχάρ, ἡ, Sychar. ⁶ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ⁷ χωρίον, ου, τό, place, field. ⁸ πηγή, ἡς, ἡ, spring, fountain. ⁹ κοπιάω, toil, labor. ¹⁰ ὁδοιπορία, ας, ἡ, walking, journey. ¹¹ καθεζομαι, sit down, am sitting. ¹² ὥσει, like, about. ¹³ ἕκτος, sixth. ¹⁴ ἀντλέω, draw water, draw. ¹⁵ τροφή, ἡς, ἡ, food, nourishment. ¹⁶ ἀγοράζω, buy. ¹⁷ Σαμαρεῖτις, ιδος, ἡ, Samaritan woman. ¹⁸ συγχράομαι, associate with, have dealings with. ¹⁹ Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan. ²⁰ δωρεά, ἄς, ἡ, gift, free gift.

θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν
 ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, οὔτε ἀντλήμα¹ ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ² 11
 ἐστὶν βαθύ·³ πόθεν⁴ οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς 12
 ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ,² καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν, καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα⁵ αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Πᾶς ὁ 13
 πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει⁶ πάλιν· ὃς δ' ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ 14
 δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ⁶ εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ
 γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ⁷ ὕδατος ἀλλομένου⁸ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει πρὸς 15
 αὐτόν ἡ γυνή, Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ,⁶ μηδὲ ἔρχομαι
 ἐνθάδε⁹ ἀντλεῖν.¹⁰ Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ὑπαγε, φώνησον¹¹ τὸν ἄνδρα σοῦ, καὶ 16
 ἐλθέ ἐνθάδε.⁹ Ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, 17
 Καλῶς¹² εἶπας ὅτι Ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε¹³ γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις 18
 οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ· τοῦτο ἀληθές¹⁴ εἶρηκας. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, θεωρῶ 19

¹ ἀντλήμα, τος, τό, bucket, pail. ² φρέαρ, ος, τό, well, pit. ³ βαθύς, deep, early. ⁴ πόθεν, from where? whence. ⁵ θρέμμα, τος, τό, (domesticated) animal. ⁶ διψάω, thirst, thirst for. ⁷ πηγὴ, ἡς, ἡ, spring, fountain. ⁸ ἀλλομαι, leap, spring up. ⁹ ἐνθάδε, within, here. ¹⁰ ἀντλέω, draw water, draw. ¹¹ φωνέω, call, crow. ¹² καλῶς, rightly, well. ¹³ πέντε, five, 5. ¹⁴ ἀληθής, true, unconcealed.

ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ 20
ὕμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει 21
αὕτῃ ὁ Ἰησοῦς, Γύναι, πίστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει
τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ 22
οὐκ οἶδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἶδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία¹ ἐκ τῶν Ἰουδαίων
ἐστίν. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ² προσκυνηταὶ³ 23
προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους
ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας 24
αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Οἶδα ὅτι 25
Μεσσίας⁴ ἔρχεται – ὁ λεγόμενος χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ⁵ ἡμῖν
πάντα. Λέγει αὕτῃ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. 26

¹ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ² ἀληθινός, true, genuine. ³ προσκυνητής, οὔ, ὁ, worshiper, worshipper. ⁴ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ⁵ ἀναγγέλλω, announce, report.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν¹ ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει: 27
οὐδεὶς μέντοι² εἶπεν, Τί ζητεῖς; ἢ, Τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Ἀφῆκεν οὖν τὴν 28
ὕδριαν³ αὐτῆς ἢ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις, 29
Δεῦτε,⁴ ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα: μήτι⁵ οὗτός ἐστιν ὁ
χριστός; Ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ⁶ 30
ἡρώτων αὐτόν οἱ μαθηταί, λέγοντες, Παββί, φάγε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ 32
βρώσιν⁷ ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε. Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς 33
ἀλλήλους, Μή τις ἡνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐμὸν βρώμα⁸ 34
ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω⁹ αὐτοῦ τὸ ἔργον. 35
Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι Ἔτι τετράμηνός¹⁰ ἐστιν, καὶ ὁ θερισμός¹¹ ἔρχεται; Ἴδού,
λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε¹² τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε¹³ τὰς χώρας,¹⁴ ὅτι
λευκαί¹⁵ εἰσιν πρὸς θερισμὸν¹¹ ἤδη. Καὶ ὁ θερίζων¹⁶ μισθὸν¹⁷ λαμβάνει, καὶ 36

¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ² μέντοι, yet, however. ³ ὕδρια, ας, ἡ, water pot, jar. ⁴ δεῦτε, come!. ⁵ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁶ μεταξὺ, between, after. ⁷ βρώσις, εως, ἡ, eating, food. ⁸ βρώμα, τος, τό, food, food of any kind. ⁹ τελειόω, fill, fulfill. ¹⁰ τετράμηνος, ου, ἡ, lasting four months, of four months. ¹¹ θερισμός, οὔ, ὁ, harvest, reaping. ¹² ἐπαίρω, lift up, raise. ¹³ θεάομαι, look at, behold. ¹⁴ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁵ λευκός, white, bright. ¹⁶ θερίζω, reap, gather. ¹⁷ μισθός, οὔ, ὁ, wages, reward.

συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ¹ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.²

Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός,³ ὅτι Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος 37

ὁ θερίζων.² Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν² ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε·⁴ ἄλλοι 38

κεκοπιάκασιν,⁴ καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον⁵ αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν⁶ διὰ τὸν 39

λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι Εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. Ὡς οὖν 40

ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται,⁶ ἡρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ

ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Καὶ πολλῶ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, 41

τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι Οὐκέτι⁷ διὰ τὴν σὴν⁸ λαλιὰν⁹ πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ

ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς¹⁰ ὁ σωτὴρ¹¹ τοῦ κόσμου, ὁ

χριστός.

¹ ὁμοῦ, together. ² θερίζω, reap, gather. ³ ἀληθινός, true, genuine. ⁴ κοπιᾶω, toil, labor. ⁵ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ⁶ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁷ οὐκέτι, no longer, no more. ⁸ σός, your, yours. ⁹ λαλιά, ᾱς, ἡ, speech, way of talking. ¹⁰ ἀληθῶς, truly, really. ¹¹ σωτήρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer.

Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν,¹ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Αὐτὸς 43

γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι² τιμὴν³ οὐκ ἔχει. 45

Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι,⁴ πάντα

ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ·⁵ καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς

τὴν ἑορτήν.⁵

Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾶ⁶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ 46

οἶνον.⁷ Καὶ ἦν τις βασιλικός,⁸ οὗ ὁ υἱὸς ἡσθένει⁹ ἐν Καπερναούμ.¹⁰ Οὗτος 47

ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἔκει¹¹ ἐκ τῆς Ἰουδαίας¹² εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθεν πρὸς

αὐτόν, καὶ ἡρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσῃται¹³ αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἔμελλεν γὰρ

ἀποθνήσκειν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα¹⁴ 48

ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε. Λέγει πρὸς αὐτόν ὁ βασιλικός,⁸ Κύριε, κατάβηθι πρὶν 49

ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. Καὶ 50

¹ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ² πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ³ τιμή, ἡς, ἡ, honor, price. ⁴ Γαλιλαῖος, Galilean. ⁵ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁶ Κανᾶ, ἡ, Cana. ⁷ οἶνος, ου, ὁ, wine. ⁸ βασιλικός, royal, connected with a king. ⁹ ἁσθενέω, be weak, sick. ¹⁰ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ¹¹ ἔκω, have come, am present. ¹² Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹³ ἰάομαι, heal. ¹⁴ τέρας, ατος, τό, wonder, portent. ¹⁵ πρὶν, before, formerly.

ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. Ἦδη 51
δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν¹ αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν²
λέγοντες ὅτι Ὁ παῖς³ σου ζῇ. Ἐπύθετο⁴ οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ 52
κομψότερον⁵ ἔσχεν. Καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι Χθές⁶ ὥραν ἐβδόμην⁷ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ
πυρετός.⁸ Ἔγνων οὖν ὁ πατήρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι 53
Ὁ υἱός σου ζῇ: καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. Τοῦτο πάλιν 54
δεύτερον⁹ σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας¹⁰ εἰς τὴν
Γαλιλαίαν.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἐορτὴ¹¹ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. 5

¹ ἀπαντάω, meet, encounter. ² ἀπαγγέλλω, announce, report. ³ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁴ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁵ κομψότερον, better, in better health. ⁶ χθές, yesterday. ⁷ ἐβδομος, seventh. ⁸ πυρετός, οὐ, ὁ, fever. ⁹ δεύτερος, second. ¹⁰ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹¹ ἐορτή, ἡς, ἡ, feast, festival.

Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ¹ κολυμβήθρα,² ἣ ἐπιλεγομένη³ 2
 Ἑβραϊστὶ⁴ Βηθεςδά,⁵ πέντε⁶ στοᾶς⁷ ἔχουσα. Ἐν ταύταις κατέκειτο⁸ πλῆθος⁹ 3
 πολὺ τῶν ἀσθενούντων,¹⁰ τυφλῶν, χωλῶν,¹¹ ξηρῶν,¹² ἐκδεχομένων¹³ τὴν τοῦ
 ὕδατος κίνησιν.¹⁴ Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρα,² 4
 καὶ ἐτάρασσεν¹⁵ τὸ ὕδωρ: ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς¹⁶ μετὰ τὴν ταραχὴν¹⁷ τοῦ ὕδατος,
 ὑγιὴς¹⁸ ἐγίνετο, ὃ δὴποτε¹⁹ κατείχετο²⁰ νοσήματι.²¹ Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ 5
 τριάκοντα²² ὀκτὼ²³ ἔτη²⁴ ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.²⁵ Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς 6
 κατακείμενον,⁸ καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, Θέλεις ὑγιὴς¹⁸
 γενέσθαι; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν,¹⁰ Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα, ὅταν 7
 ταραχθῇ¹⁵ τὸ ὕδωρ, βάλη με εἰς τὴν κολυμβήθραν:² ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος
 πρὸ²⁶ ἐμοῦ καταβαίνει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἔγειραι, ἄρον τὸν κράββατόν²⁷ 8
 σου, καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς¹⁸ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἤρεν τὸν 9

¹προβατικός, pertaining to sheep. ²κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ³ἐπιλέγω, call or name, choose. ⁴Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ⁵Βηθεςδά, ἡ, Bethesda. ⁶πέντε, five, 5. ⁷στοά, ᾶς, ἡ, portico, colonnade. ⁸κατάκειμαι, lie down, lie sick. ⁹πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹⁰ἀσθενέω, be weak, sick. ¹¹χωλός, lame, deprived of a foot. ¹²ξηρός, dry, withered. ¹³ἐκδέχομαι, await, expect. ¹⁴κίνησις, εως, ἡ, moving, stirring. ¹⁵ταράσσω, trouble, agitate. ¹⁶ἐμβαίνω, embark. ¹⁷ταραχή, ἡ, disturbance, tumult. ¹⁸ὑγιής, whole, healthy. ¹⁹δὴποτε, even at that time, whenever. ²⁰κατέχω, hold back, hold fast. ²¹νόσημα, ατος, τό, trouble, disease. ²²τριάκοντα, thirty, 30. ²³ὀκτώ, eight, 8. ²⁴ἔτος, ους, τό, year. ²⁵ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ²⁶πρό, before (gen), before. ²⁷κράβατος, ου, ὁ, mattress, pallet.

κράββατον¹ αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ,² Σάββατόν ἐστιν: οὐκ ἔξεστίν³ σοι 10

ἄραι τὸν κράββατον.¹ Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ,⁴ ἐκεῖνός μοι εἶπεν, 11

Ἄρον τὸν κράββατόν¹ σου καὶ περιπάτει. Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν, Τίς ἐστιν ὁ 12

ἄνθρωπος ὁ εἰπὼν σοι, Ἄρον τὸν κράββατόν¹ σου καὶ περιπάτει; Ὁ δὲ ἰαθεὶς⁵ 13

οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν: ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν,⁶ ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Μετὰ 14

ταῦτα εὐρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἴδε ὑγιῆς⁴ γέγονας:

μηκέτι⁷ ἀμάρτανε,⁸ ἵνα μὴ χειρόν⁹ τί σοι γένηται. Ἀπήλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ 15

ἀνήγγειλεν¹⁰ τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.⁴ Καὶ διὰ 16

τοῦτο ἐδίωκον¹¹ τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι

ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, Ὁ πατήρ μου ἕως 17

ἄρτι¹² ἐργάζεται,¹³ καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι. Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ 18

¹ κράβατος, ου, ὁ, mattress, pallet. ² θεραπεύω, heal, care for. ³ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ⁴ ὑγιής, whole, healthy. ⁵ ἰάομαι, heal. ⁶ ἐκνεύω, turn aside, withdraw. ⁷ μηκέτι, no longer. ⁸ ἀμαρτάνω, sin. ⁹ χείρων, worse.

¹⁰ ἀναγγέλλω, announce, report. ¹¹ διώκω, pursue, persecute. ¹² ἄρτι, now, just now. ¹³ ἐργάζομαι, work, word.

Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυεν¹ τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον
ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον² ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ 19
υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπη τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν
ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως³ ποιεῖ. Ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ⁴ τὸν υἱόν, καὶ 20
πάντα δείκνυσιν⁵ αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ· καὶ μείζονα τούτων δείξει⁵ αὐτῷ ἔργα, ἵνα
ὕμεῖς θαυμάζητε.⁶ Ὡσπερ⁷ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ,⁸ 21
οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.⁸ Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ 22
τὴν κρίσιν⁹ πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσιν¹⁰ τὸν υἱόν, καθὼς 23
τιμῶσιν¹⁰ τὸν πατέρα. Ὁ μὴ τιμῶν¹⁰ τὸν υἱόν, οὐ τιμᾷ¹⁰ τὸν πατέρα τὸν
πέμψαντα αὐτόν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ 24
πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· καὶ εἰς κρίσιν⁹ οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ

¹λύω, untie, loose. ²ἴσος, equal, identical. ³ὁμοίως, likewise, in like manner. ⁴φιλέω, love, kiss. ⁵δείκνυμι, show, point out. ⁶θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁷ὥσπερ, just as, even as. ⁸ζωοποιέω, make alive, make to live. ⁹κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ¹⁰τιμᾶω, honor, value at a price.

μεταβέβηκεν¹ ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται 25
ώρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ
οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Ὡσπερ² γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως 26
ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ: καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν³ 27
ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. Μὴ θαυμάζετε⁴ τοῦτο: ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ 28
πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις⁵ ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύονται,⁶ 29
οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν⁷ ζωῆς: οἱ δὲ τὰ φαῦλα⁸ πράξαντες,⁹ εἰς
ἀνάστασιν⁷ κρίσεως.³

Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ¹⁰ οὐδέν: καθὼς ἀκούω, κρίνω: καὶ ἡ κρίσις³ ἡ 30
ἐμὴ δικαία ἐστίν: ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ
πέμψαντός με πατρός. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ,¹⁰ ἡ μαρτυρία¹¹ μου οὐκ 31
ἐστὶν ἀληθής.¹² Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής¹² ἐστὶν 32

¹ μεταβαίνω, depart, leave. ² ὥσπερ, just as, even as. ³ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ⁴ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁵ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁶ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ⁷ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ⁸ φαῦλος, worthless, bad. ⁹ πράσσω, do, perform. ¹⁰ ἑμαυτοῦ, of myself. ¹¹ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ¹² ἀληθής, true, unconcealed.

ἡ μαρτυρία¹ ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ 33
 μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν¹ 34
 λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος² ὁ 35
 καιόμενος³ καὶ φαίνων,⁴ ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι⁵ πρὸς ὥραν ἐν τῷ
 φωτὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν¹ μείζω τοῦ Ἰωάννου: τὰ γὰρ ἔργα αὐτοῦ 36
 ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω⁶ αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ
 περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατὴρ με ἀπέσταλκεν. Καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτὸς 37
 μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ. Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε,⁷ οὔτε εἶδος⁸
 αὐτοῦ ἐωράκατε. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν 38
 ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. Ἐρευνᾶτε⁹ τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς 39
 δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ
 ἐμοῦ: καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ 40
 λαμβάνω: ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. 42

¹ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ² λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ³ καίω, burn, ignite. ⁴ φαίνω, shine, appear. ⁵ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ⁶ τελειόω, fill, fulfill. ⁷ πώποτε, ever yet, any time. ⁸ εἶδος, ους, τό, form, sight. ⁹ ἐρευνάω, search diligently.

Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με: ἐὰν ἄλλος
ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, 44
δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ
ζητεῖτε; Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω¹ ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα: ἔστιν ὁ 45
κατηγορῶν¹ ὑμῶν, Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.² Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῇ, 46
ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί: περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου 47
γράμμασιν³ οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν⁴ τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, τῆς 6
Τιβεριάδος.⁵ Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ 2
ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.⁶ Ἀνῆλθεν⁷ δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ 3
ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς⁸ τὸ Πάσχα,⁹ ἡ ἑορτὴ¹⁰ τῶν 4
Ἰουδαίων. Ἐπάρας¹¹ οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ θεασάμενος¹² ὅτι πολὺς 5

¹ κατηγορέω, accuse, charge. ² ἐλπίζω, hope, hope for. ³ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ⁴ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁵ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁶ ἀσθενέω, be weak, sick. ⁷ ἀνέρχομαι, go up, come up. ⁸ ἐγγύς, near. ⁹ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁰ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹¹ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹² θεάομαι, look at, behold.

ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον,¹ Πόθεν² ἀγοράσομεν³
 ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; Τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων⁴ αὐτόν: αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ⁶
 ἔμελλεν ποιεῖν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος,¹ Διακοσίων⁵ δηναρίων⁶ ἄρτοι οὐκ ⁷
 ἄρκοῦσιν⁷ αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ⁸ τι λάβῃ. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν ⁸
 μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας⁹ ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, Ἦστιν παιδάριον¹⁰ ἐν ⁹
 ᾧδε, ὃ ἔχει πέντε¹¹ ἄρτους κριθίνους¹² καὶ δύο ὀψάρια:¹³ ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς
 τοσούτους;¹⁴ Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν.¹⁵ Ἦν δὲ ¹⁰
 χόρτος¹⁶ πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. Ἀνέπεσον¹⁵ οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν¹⁷ ὥσει¹⁸
 πεντακισχίλιοι.¹⁹ Ἔλαβεν δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας²⁰ ¹¹
 διέδωκεν²¹ τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις:²² ὁμοίως²³ καὶ ἐκ τῶν
 ὀψαρίων¹³ ὅσον ᾔθελον. Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν,²⁴ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ¹²
 Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα²⁵ κλάσματα,²⁶ ἵνα μὴ τι ἀπόληται. Συνήγαγον ¹³

¹ Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ² πόθεν, from where? whence. ³ ἀγοράζω, buy. ⁴ πειράζω, test, tempt. ⁵ διακόσιοι, two hundred, 200. ⁶ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁷ ἀρκέω, assist, suffice. ⁸ βραχύς, short, little. ⁹ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹⁰ παιδάριον, ου, τό, child, young boy. ¹¹ πέντε, five, 5. ¹² κριθίνος, made of barley flour, made of barley. ¹³ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ¹⁴ τοσούτος, so great, so much. ¹⁵ ἀνατίπτω, recline, lie down. ¹⁶ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ¹⁷ ἀριθμός, οὔ, ὁ, number, total. ¹⁸ ὥσει, like, about. ¹⁹ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ²⁰ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ²¹ διαδίδωμι, distribute, give. ²² ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ²³ ὁμοίως, likewise, in like manner. ²⁴ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ²⁵ περισσεύω, abound, be rich. ²⁶ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment.

οὖν, καὶ ἐγέμισαν¹ δώδεκα κοφίνους² κλασμάτων³ ἐκ τῶν πέντε⁴ ἄρτων τῶν
 κριθίνων,⁵ ἃ ἐπερίσσευσεν⁶ τοῖς βεβρωκόσιν.⁷ Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ 14
 ἐποίησεν σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁸ ὁ προφήτης ὁ
 ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. Ἰησοῦς οὖν γινούς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ 15
 ἀρπάζειν⁹ αὐτόν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησεν¹⁰ εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς
 μόνος.

Ὡς δὲ ὀψία¹¹ ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ 16
 ἐμβάντες¹² εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν¹³ τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναοῦμ.¹⁴ Καὶ
 σκοτία¹⁵ ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Ἦ τε θάλασσα 18
 ἀνέμου¹⁶ μεγάλου πνέοντος¹⁷ διηγείρετο.¹⁸ Ἑλληλακότες¹⁹ οὖν ὡς σταδίου²⁰ 19
 εἴκοσι²¹ πέντε⁴ ἢ τριάκοντα,²² θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς
 θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς²³ τοῦ πλοίου γινόμενον: καὶ ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει 20

¹ γεμίζω, fill, load. ² κόφινος, ου, ὁ, basket, large basket. ³ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ⁴ πέντε, five, 5. ⁵ κριθίνος, made of barley flour, made of barley. ⁶ περισσεύω, abound, be rich. ⁷ βιβρώσκω, eat, consume. ⁸ ἀληθῶς, truly, really. ⁹ ἀρπάζω, seize, snatch. ¹⁰ ἀναχωρέω, depart, withdraw. ¹¹ ὄψιος, late. ¹² ἐμβαινῶ, embark. ¹³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁴ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹⁵ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ¹⁶ ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ¹⁷ πνέω, blow. ¹⁸ διεγείρω, arouse completely, stir up. ¹⁹ ἐλαύνω, drive or push, row. ²⁰ στάδιον, οὔ, τό, stadia, length of a stadium. ²¹ εἴκοσι, twenty, 20. ²² τριάκοντα, thirty, 30. ²³ ἐγγύς, near.

αὐτοῖς, Ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. Ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον· καὶ 21

εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

Τῇ ἐπαύριον¹ ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς πέραν² τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον³ ἄλλο 22

οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ ἐνέβησαν⁴ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ

συνεισῆλθεν⁵ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον,³ ἀλλὰ μόνοι οἱ

μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον – ἀλλὰ δὲ ἦλθεν πλοιάρια³ ἐκ Τιβεριάδος⁶ ἐγγὺς⁷ τοῦ 23

τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος⁸ τοῦ κυρίου – ὅτε οὖν εἶδεν ὁ 24

ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν⁴ αὐτοὶ εἰς τὰ

πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοῦμ,⁹ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. Καὶ εὐρόντες αὐτὸν 25

πέραν² τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, πότε¹⁰ ὧδε γέγονας; Ἀπεκρίθη 26

αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε

σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.¹¹ Ἐργάζεσθε¹² μὴ τὴν 27

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² πέραν, on the other side of, beyond (gen). ³ πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ⁴ ἐμβαίνω, embark. ⁵ συνεισέρχομαι, enter together, enter together with. ⁶ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁷ ἐγγὺς, near. ⁸ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ⁹ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹⁰ πότε, when? at what time? ¹¹ χορτάζω, eat until full, be filled. ¹² ἐργάζομαι, work, word.

βρώσιν¹ τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρώσιν¹ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον,
ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει: τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν,² ὁ θεός. 28
Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Τί ποιῶμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα³ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; 29
Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα
πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τί οὖν ποιεῖς σὺ 30
σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; Τί ἐργάζῃ;³ Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ 31
μάννα⁴ ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστιν γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ 32
Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ: ἀλλ' ὁ πατὴρ μου δίδωσιν
ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.⁵ Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ 33
καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, 34
Κύριε, πάντοτε⁶ δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι 35
ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς: ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ:⁷ καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ

¹ βρώσις, εὖ, ἡ, eating, food. ² σφραγίζω, seal, set a seal upon. ³ ἐργάζομαι, work, word. ⁴ μάννα, τό, manna. ⁵ ἀληθινός, true, genuine. ⁶ πάντοτε, always, at all times. ⁷ πεινάω, hunger, am hungry.

οὐ μὴ διψήσῃ¹ πώποτε.² Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε. 36

Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ πατήρ πρὸς ἐμὲ ἤξει:³ καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ 37

ἐκβάλω ἔξω. Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ 38

ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ 39

πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ

ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός 40

με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ

ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Ἐγόγγυζον⁴ οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ 41

τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς 42

οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ

καταβέβηκα; Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Μὴ γογγύζετε⁴ μετ' 43

ἀλλήλων. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατήρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ 44

¹διψάω, thirst, thirst for. ²πώποτε, ever yet, any time. ³ἔκω, have come, am present. ⁴γογγύζω, mutter, murmur. ⁵ἐλκύω, drag, draw.

αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἔστιν γεγραμμένον ἐν 45
τοῖς προφήταις, Καὶ ἔσονται πάντες διδασκοί¹ θεοῦ. Πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ
τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν,² ἔρχεται πρὸς με. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἐώρακεν, εἰ 46
μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἐώρακεν τὸν πατέρα. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ 47
πιστεύων εἰς ἐμέ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Οἱ πατέρες 48
ὕμῶν ἔφαγον τὸ μάννα³ ἐν τῇ ἐρήμῳ,⁴ καὶ ἀπέθανον. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ 50
τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. Ἐγὼ εἰμι ὁ 51
ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς: ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου,
ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ
δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

Ἐμάχοντο⁵ οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν 52
δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 53
ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἶμα, οὐκ

¹ διδασκός, instructed, taught. ² μαθητὴς, learn, ascertain. ³ μάννα, τό, manna. ⁴ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ⁵ μάχομαι, fight, quarrel.

ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων¹ μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει 54
 ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σὰρξ μου 55
 ἀληθῶς² ἐστὶν βρώσις,³ καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς² ἐστὶν πόσις.⁴ Ὁ τρώγων¹ μου 56
 τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. Καθὼς 57
 ἀπέστειλén με ὁ ζὼν πατήρ, καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα: καὶ ὁ τρώγων¹ με,
 καὶ κεῖνος⁵ ζήσεται δι' ἐμέ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς: οὐ 58
 καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα,⁶ καὶ ἀπέθανον: ὁ τρώγων¹ τοῦτον τὸν
 ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν 59
 Καπερναοῦμ.⁷

Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, Σκληρός⁸ ἐστὶν οὗτος ὁ 60
 λόγος: τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν⁹ 61
 περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει,¹⁰ Ἐὰν 62

¹ τρώγω, gnaw, crunch. ² ἀληθῶς, truly, really. ³ βρώσις, εἰς, ἡ, eating, food. ⁴ πόσις, εἰς, ἡ, drinking, drink. ⁵ καὶ κεῖνος, and he, and she. ⁶ μάννα, τό, manna. ⁷ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ⁸ σκληρός, hard, rough. ⁹ γογγύζω, mutter, murmur. ¹⁰ σκανδαλίζω, cause to stumble.

οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;¹ Τὸ 63
πνεῦμά ἐστιν τὸ ζῶοποιεῖν,² ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ³ οὐδέν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ
ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν καὶ ζωὴ ἐστιν. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν. 64
Ἦδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς, τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ
παραδώσων αὐτόν. Καὶ ἔλεγεν, Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται 65
ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρὸς μου.

Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω,⁴ καὶ οὐκέτι⁵ μετ' 66
αὐτοῦ περιεπάτουν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε 67
υπάγειν; Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; 68
Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ 69
ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζώντος. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἐγὼ 70
ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην,⁶ καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός⁷ ἐστιν; Ἔλεγεν δὲ τὸν 71
Ἰούδαν⁸ Σίμωνος Ἰσκαριώτην·⁹ οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὧν

¹ πρότερον, formerly, before. ² ζῶοποιέω, make alive, make to live. ³ ὠφελέω, profit, help. ⁴ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁵ οὐκέτι, no longer, no more. ⁶ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁷ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ⁸ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁹ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth.

ἐκ τῶν δώδεκα.

Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ **7**
 Ἰουδαίᾳ¹ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτείνειν. Ἦν δὲ ἐγγὺς² ἡ **2**
 ἑορτὴ³ τῶν Ἰουδαίων ἡ Σκηνοπηγία.⁴ Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, **3**
 Μετάβηθι⁵ ἐντεῦθεν,⁶ καὶ ὑπάγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν,¹ ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου
 θεωρήσωσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ⁷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ **4**
 αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ⁸ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον⁹ σεαυτὸν¹⁰ τῷ κόσμῳ. **5**
 Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὁ **6**
 καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω¹¹ πάρεστιν,¹² ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος¹³ πάντοτε¹⁴ ἐστίν
 ἕτοιμος.¹⁵ Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν¹⁶ ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ,¹⁶ ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ **7**
 περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἐστίν. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν³ **8**
 ταύτην· ἐγὼ οὐπω¹¹ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν³ ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω

¹ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ² ἐγγύς, near. ³ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁴ σκηνοπηγία, ας, ἡ, Feast Booths or Tabernacles. ⁵ μεταβαίνω, depart, leave. ⁶ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁷ κρυπτός, hidden, secret. ⁸ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ⁹ φανερόω, reveal, manifest. ¹⁰ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹¹ οὐπω, not yet. ¹² πάρεμι, be present, have arrived. ¹³ ὑμέτερος, your. ¹⁴ πάντοτε, always, at all times. ¹⁵ ἕτοιμος, ready, prepared. ¹⁶ μισέω, hate, detest.

πεπλήρωται. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

9

Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν,¹ οὐ 10

φανερῶς,² ἀλλ' ὥς ἐν κρυπτῷ.³ Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ,¹ καὶ 11

ἔλεγον, Ποῦ⁴ ἐστὶν ἐκεῖνος; Καὶ γογγυσμὸς⁵ πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς 12

ὄχλοις: οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι Ἀγαθὸς ἐστὶν: ἄλλοι ἔλεγον, Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ⁶ τὸν

ὄχλον. Οὐδεὶς μέντοι⁷ παρρησίᾳ⁸ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον⁹ τῶν 13

Ἰουδαίων.

Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς¹ μεσοῦσης,¹⁰ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκεν. Καὶ 14

ἐθαύμαζον¹¹ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς οὗτος γράμματα¹² οἶδεν, μὴ μεμαθηκώς

; Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἡ ἐμὴ διδαχὴ¹⁴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ 16

τοῦ πέμψαντός με. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς 17

¹ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ² φανερῶς, openly, publicly. ³ κρυπτός, hidden, secret. ⁴ ποῦ, where?. ⁵ γογγυσμός, οὐ, ὁ, grumbling, murmuring. ⁶ πλανᾶω, deceive, lead astray. ⁷ μέντοι, yet, however. ⁸ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ⁹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹⁰ μεσῶω, be in the middle, in the midst. ¹¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹² γράμμα, τος, τό, letter, writings. ¹³ μανθάνω, learn, ascertain. ¹⁴ διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction.

διδαχῆς,¹ πότερον² ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ³ λαλῶ. Ὁ ἀφ' ἐαυτοῦ 18
 λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν,
 οὗτος ἀληθής⁴ ἐστίν, καὶ ἀδικία⁵ ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. Οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν 19
 τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; 20
 Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπεν, Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; 21
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε.⁶ 22
 Διὰ τοῦτο Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν⁷ – οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωσέως
 ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων – καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε⁸ ἄνθρωπον. Εἰ 23
 περιτομὴν⁷ λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ⁹ ὁ νόμος Μωσέως,
 ἐμοὶ χολᾶτε¹⁰ ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῇ¹¹ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; Μὴ κρίνετε κατ' 24
 ὄψιν,¹² ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν¹³ κρίνατε.

¹ διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ² πότερος, which of two, whether. ³ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁴ ἀληθής, true, unconcealed. ⁵ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ⁶ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁷ περιτομή, ἡς, ἡ, circumcision.

⁸ περιτέμνω, circumcise, circumcise. ⁹ λύω, untie, loose. ¹⁰ χολᾶω, be angry, am angry with. ¹¹ ὑγιής, whole, healthy. ¹² ὄψις, εως, ἡ, outward appearance, face. ¹³ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging.

Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν,¹ Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν 25
 ἀποκτεῖναι; Καὶ ἶδε παρρησίᾳ² λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. Μήποτε³ 26
 ἀληθῶς⁴ ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες⁵ ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁴ ὁ χριστός; Ἀλλὰ τοῦτον 27
 οἶδαμεν πόθεν⁶ ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχεται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν⁶ ἐστίν. 28
 Ἐκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων, Κἀμὲ οἶδατε, καὶ
 οἶδατε πόθεν⁶ εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ⁷ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς⁸ ὁ
 πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε. Ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, κακέϊνός⁹ 29
 με ἀπέστειλεν. Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι.¹⁰ Καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν¹¹ ἐπ' αὐτόν 30
 τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω¹² ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου 31
 ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι Ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι¹³ πλείονα
 σημεῖα τούτων ποιήσει ὢν οὗτος ἐποίησεν; Ἦκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου 32
 γογγύζοντος¹⁴ περὶ αὐτοῦ ταῦτα· καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας¹⁵ οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ

¹ Ἱεροσολυμίτης, ου, ὁ, inhabitant of Jerusalem, Jerusalemite. ² παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ³ μήποτε, never, lest perchance. ⁴ ἀληθῶς, truly, really. ⁵ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁶ πόθεν, from where? whence. ⁷ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁸ ἀληθινός, true, genuine. ⁹ κακέϊνος, and he, and she. ¹⁰ πιάζω, take, lay hold of. ¹¹ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹² οὐπω, not yet. ¹³ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹⁴ γογγύζω, mutter, murmur. ¹⁵ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant.

ἀρχιερεῖς ἵνα πιάσωσιν¹ αὐτόν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, Ὡτι μικρὸν² χρόνον μεθ' 33

ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε: 34

καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, 35

Ποῦ³ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; Μὴ εἰς τὴν

διασποράν⁴ τῶν Ἑλλήνων⁵ μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς Ἑλληνας;⁵ 36

Τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπεν, Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε: καὶ ὅπου εἰμι

ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς⁶ εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραζεν, 37

λέγων, Ἐάν τις διψᾷ,⁷ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς 38

εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ⁸ ἐκ τῆς κοιλίας⁹ αὐτοῦ ῥεύσουσιν¹⁰ ὕδατος ζῶντος. 39

Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς

αὐτόν: οὐπω¹¹ γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω¹² ἔδοξάσθη. Πολλοὶ 40

¹ πιάζω, take, lay hold of. ² μικρός, small, little. ³ ποῦ, where?. ⁴ διασπορά, ἄς, ἡ, diaspora, dispersion. ⁵ Ἑλλήν, ἡνος, ὁ, Greek, Hellene. ⁶ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁷ διψάω, thirst, thirst for. ⁸ ποταμός, οὗ, ὁ, river, stream. ⁹ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁰ ῥέω, flow. ¹¹ οὐπω, not yet. ¹² οὐδέπω, not yet, still not.

οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς¹ ὁ
 προφήτης. Ἄλλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. Ἄλλοι ἔλεγον, Μὴ γὰρ ἐκ 41
 τῆς Γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται; Οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος² 42
 Δαυὶδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεέμ,³ τῆς κώμης⁴ ὅπου ἦν Δαυὶδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται; 43
 Σχίσμα⁵ οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι⁶ 44
 αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν⁷ ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.

Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται⁸ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς 45
 ἐκεῖνοι, Διὰ τί οὐκ ἡγάγετε αὐτόν; Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται,⁸ Οὐδέποτε⁹ 46
 οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὥς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ 47
 Φαρισαῖοι, Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;¹⁰ Μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων¹¹ ἐπίστευσεν 48
 εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; Ἄλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον 49
 ἐπικατάρτοι¹² εἰσιν. Λέγει Νικόδημος¹³ πρὸς αὐτούς – ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς 50

¹ ἀληθῶς, truly, really. ² σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. ³ Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. ⁴ κώμη, ης, ἡ, village. ⁵ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ⁶ πιάζω, take, lay hold of. ⁷ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁸ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁹ οὐδέποτε, never. ¹⁰ πλανᾶω, deceive, lead astray. ¹¹ ἀρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹² ἐπικατάρτος, cursed, accursed. ¹³ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus.

αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν – Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ 51

ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον¹ καὶ γνῶ τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, 52

Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; Ἐρευνήσον² καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς

Γαλιλαίας οὐκ ἐγγέγερται. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ: 53

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.³ 8

Ὁρθροῦ⁴ δὲ πάλιν παρεγένετο⁵ εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο: καὶ καθίσας⁶ 2

ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν 3

γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ⁷ καταληφθεῖσαν:⁸ καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ, λέγουσιν 4

αὐτῷ, πειράζοντες,⁹ Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελήφθη⁸ ἐπ' αὐτοφόρῳ

μοιχευομένη.¹⁰ Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο¹¹ τὰς τοιαύτας 5

λιθοβολεῖσθαι:¹² σὺ οὖν τί λέγεις; Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες⁹ αὐτόν, ἵνα 6

¹ πρότερον, formerly, before. ² ἐρευνᾶω, search diligently. ³ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ⁴ ὄρθρος, ου, ὁ, daybreak, dawn. ⁵ παραγίνομαι, come, arrive. ⁶ καθίζω, seat, sit. ⁷ μοιχεία, ας, ἡ, adultery. ⁸ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁹ πειράζω, test, tempt. ¹⁰ μοιχεύω, commit adultery. ¹¹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ¹² λιθοβολέω, pelt with stones, stone.

ἔχωσιν κατηγορεῖν¹ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω² κύψας,³ τῷ δακτύλῳ⁴ ἔγραφεν
εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.⁵ Ὡς δὲ ἐπέμενον⁶ ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύψας⁷ 7
εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ὁ ἀναμάρτητος⁸ ὑμῶν, πρῶτον ἐπ’ αὐτὴν τὸν λίθον
βαλέτω. Καὶ πάλιν κάτω² κύψας³ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Οἱ δέ, ἀκούσαντες, καὶ 8
ὑπὸ τῆς συνειδήσεως⁹ ἐλεγχόμενοι,¹⁰ ἐξήρχοντο εἰς καθ’ εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν
πρεσβυτέρων: καὶ κατελείφθη¹¹ μόνος¹² ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα. 10
Ἀνακύψας⁷ δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος¹³ πλὴν¹⁴ τῆς γυναικός, εἶπεν
αὐτῇ, Ποῦ¹⁵ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί¹⁶ σου; Οὐδεὶς σε κατέκρινεν;¹⁷ Ἡ δὲ 11
εἶπεν, Οὐδεὶς, κύριε. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ ἐγὼ σε κρίνω: πορεύου καὶ
μηκέτι¹⁸ ἀμάρτανε.¹⁹

¹ κατηγορέω, accuse, charge. ² κάτω, down, below. ³ κύπτω, bow down, stoop. ⁴ δάκτυλος, ου, ό, finger. ⁵ προσποιέω, pretend, regard. ⁶ ἐπιμένω, continue, remain. ⁷ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ⁸ ἀναμάρτητος, without sin, without blame. ⁹ συνειδήσις, εως, ή, conscience. ¹⁰ ἐλέγχω, convict, reprove. ¹¹ καταλείπω, leave, leave behind. ¹² μόνος, only, alone. ¹³ θεάομαι, look at, behold. ¹⁴ πλὴν, however, but. ¹⁵ ποῦ, where?. ¹⁶ κατήγορος, ου, ό, accuser, prosecutor. ¹⁷ κατακρίνω, condemn. ¹⁸ μηκέτι, no longer. ¹⁹ ἀμαρτάνω, sin.

Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν λέγων, Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου: ὁ 12
ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ,¹ ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. 13
Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, Σὺ περὶ σεαυτοῦ² μαρτυρεῖς: ἡ μαρτυρία³ σου
οὐκ ἔστιν ἀληθής.⁴ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Καὶ ἂν⁵ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ 14
ἐμαυτοῦ,⁶ ἀληθής⁴ ἔστιν ἡ μαρτυρία³ μου: ὅτι οἶδα πόθεν⁷ ἦλθον, καὶ ποῦ⁸
ὑπάγω: ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν⁷ ἔρχομαι, καὶ ποῦ⁸ ὑπάγω. Ὑμεῖς κατὰ τὴν 15
σάρκα κρίνετε: ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις⁹ ἡ ἐμὴ 16
ἀληθής⁴ ἔστιν: ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. Καὶ ἐν τῷ 17
νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ¹⁰ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία³ ἀληθής⁴ ἔστιν.
Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ,⁶ καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με 18
πατήρ. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Ποῦ⁸ ἔστιν ὁ πατήρ σου; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐτε 19
ἐμὲ οἴδατε, οὐτε τὸν πατέρα μου: εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἂν. 20
Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ,¹¹ διδάσκων ἐν τῷ

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² σεαυτοῦ, yourself, of you. ³ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ⁴ ἀληθής, true, unconcealed. ⁵ καὶ ἂν, and if, even if. ⁶ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁷ πόθεν, from where? whence. ⁸ ποῦ, where? ⁹ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ¹⁰ ὑμέτερος, your. ¹¹ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury.

ἱερῶ: καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν¹ αὐτόν, ὅτι οὐπω² ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ 21

ἀμαρτία ὑμῶν ἀποθανεῖσθε: ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. 22

Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Μήτι³ ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω,

ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω⁴ ἐστέ, ἐγὼ ἐκ 23

τῶν ἄνω⁵ εἰμί: ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου

τούτου. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν: ἐὰν γὰρ μὴ 24

πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν. Ἔλεγον οὖν 25

αὐτῷ, Σὺ τίς εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. 26

Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν: ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής⁶ ἐστιν,

καὶ γὰρ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν 27

πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὅταν ὑψώσῃτε⁷ τὸν υἱὸν τοῦ 28

ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ⁸ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ

¹ πιάζω, take, lay hold of. ² οὐπω, not yet. ³ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁴ κάτω, down, below. ⁵ ἄνω, up, above. ⁶ ἀληθής, true, unconcealed. ⁷ ὑψόω, lift up, exalt. ⁸ ἑμαυτοῦ, of myself.

καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν· 29

οὐκ ἀφῆκέν με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ¹ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.² Ταῦτα 30

αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, Ἐὰν ὑμεῖς 31

μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς³ μαθηταί μου ἐστέ· καὶ γνώσεσθε τὴν 32

ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει⁴ ὑμᾶς. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Σπέρμα⁵ 33

Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν⁶ πώποτε·⁷ πῶς σὺ λέγεις ὅτι

Ἐλεύθεροί⁸ γενήσεσθε; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι 34

πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν 35

τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς 36

ἐλευθερώσῃ,⁴ ὄντως⁹ ἐλεύθεροί⁸ ἔσεσθε. Οἶδα ὅτι σπέρμα⁵ Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ 37

ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ¹⁰ ἐν ὑμῖν. Ἐγὼ δ' ἐώρακα 38

¹ ἀρεστός, pleasing, desirable. ² πάντοτε, always, at all times. ³ ἀληθῶς, truly, really. ⁴ ἐλευθερώω, set free, exempt (from liability). ⁵ σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. ⁶ δουλεύω, serve, am a slave. ⁷ πώποτε, ever yet, any time. ⁸ ἐλεύθερος, free, delivered from obligation. ⁹ ὄντως, really, indeed. ¹⁰ χωρεῖ, make room for, hold.

παρὰ τῷ πατρὶ μου, λαλῶ: καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἐωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν,
ποιεῖτε. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστιν. Λέγει 39
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε. Νῦν 40
δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν
ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ: τοῦτο Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα 41
τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Ὑμεῖς ἐκ πορνείας¹ οὐ γεγεννήμεθα: ἓνα
πατέρα ἔχομεν, τὸν θεόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, 42
ἠγαπᾶτε ἄν ἐμέ: ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξηλθον καὶ ἤκω:² οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ³
ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. Διὰ τί τὴν λαλιάν⁴ τὴν ἐμὴν οὐ 43
γινώσκετε; Ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς 44
τοῦ διαβόλου⁵ ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας⁶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Ἐκεῖνος
ἀνθρωποκτόνος⁷ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν
ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος,⁸ ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ: ὅτι ψεύστης⁹

¹ πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry. ² ἤκω, I have come, I am present. ³ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁴ λαλιά, ᾤς, ἡ, speech, way of talking. ⁵ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ⁶ ἐπιθυμία, ας, ἡ, desire, passion. ⁷ ἀνθρωποκτόνος, ου, ὁ, murderer. ⁸ ψεῦδος, ους, τό, lie. ⁹ ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver.

ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι. Τίς 45
ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει¹ με περὶ ἁμαρτίας; Εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ
πιστεύετε μοι; Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει: διὰ τοῦτο ὑμεῖς 47
οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον 48
αὐτῷ, Οὐ καλῶς² λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης³ εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49
Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ⁴ τὸν πατέρα μου, καὶ
ὑμεῖς ἀτιμάζετε⁵ με. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου: ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. 50
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ
θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι 52
δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, Ἐάν τις τὸν
λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃται⁶ θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ σὺ μείζων εἶ 53
τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; Καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον: τίνα
σεαυτὸν⁷ σὺ ποιεῖς; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν,⁸ ἢ δόξα μου 54

¹ ἐλέγχω, convict, reprove. ² καλῶς, rightly, well. ³ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁴ τιμάω, honor, value at a price. ⁵ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. ⁶ γεύομαι, taste, experience. ⁷ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁸ ἐμαυτοῦ, of myself.

οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ἡμῶν
ἐστιν, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν· ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα 55
αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος¹ ὑμῶν, ψεύστης·² ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ
τηρῶ. Ἀβραὰμ ὁ πατήρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο³ ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ 56
εἶδεν καὶ ἐχάρη. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, Πεντήκοντα⁴ ἔτη⁵ οὐπω⁶ 57
ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἐώρακας; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 58
πρὶν⁷ Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. Ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλῳσιν ἐπ' αὐτόν· 59
Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη,⁸ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν⁹ διὰ μέσου αὐτῶν· καὶ
παρῆγεν¹⁰ οὕτως.

Καὶ παράγων¹⁰ εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.¹¹ Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ 9
μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Ῥαββί, τίς ἡμαρτεν,¹² οὗτος ἢ οἱ γονεῖς¹³ αὐτοῦ, ἵνα
τυφλὸς γεννηθῇ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε οὗτος ἡμαρτεν¹² οὔτε οἱ γονεῖς¹³ 3

¹ ὅμοιος, like, similar. ² ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ³ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ⁴ πεντήκοντα, fifty, 50. ⁵ ἔτος, ους, τό, year. ⁶ οὐπω, not yet. ⁷ πρὶν, before, formerly. ⁸ κρύπτω, conceal, hide. ⁹ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁰ παράγω, pass by, depart. ¹¹ γενετή, ἧς, ἡ, birth. ¹² ἁμαρτάνω, sin. ¹³ γονεὺς, ἑως, ὁ, parent.

αὐτοῦ: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ¹ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι² τὰ 4
 ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστίν: ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται
 ἐργάζεσθαι.² Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. Ταῦτα εἰπὼν, 5
 ἔπτυσεν³ χαμαί,⁴ καὶ ἐποίησεν πηλὸν⁵ ἐκ τοῦ πτύσματος,⁶ καὶ ἐπέχρισεν⁷ τὸν
 πηλὸν⁵ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, "Ὑπαγε νίψαι⁸ εἰς τὴν 7
 κολυμβήθραν⁹ τοῦ Σιλωάμ¹⁰ – ὃ ἐρμηνεύεται,¹¹ Ἀπεσταλμένος. Ἀπῆλθεν οὖν
 καὶ ἐνίψατο,⁸ καὶ ἤλθεν βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες¹² καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ 8
 πρότερον¹³ ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν
 ; Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν: ἄλλοι δὲ ὅτι Ὅμοιος¹⁵ αὐτῷ ἐστιν. Ἐκεῖνος 9
 ἔλεγεν ὅτι Ἐγὼ εἰμι. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ, Πῶς ἀνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; 10
 Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν⁵ ἐποίησεν, καὶ
 ἐπέχρισέν⁷ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέν μοι, "Ὑπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν⁹
 τοῦ Σιλωάμ,¹⁰ καὶ νίψαι.⁸ Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος,⁸ ἀνέβλεψα.¹⁶ Εἶπον οὖν 12

¹ φανερόω, reveal, manifest. ² ἐργάζομαι, work, word. ³ πτύω, spit. ⁴ χαμαί, on or to the ground. ⁵ πηλός, οὔ, ὁ, clay, mud. ⁶ πτύσμα, τος, τό, saliva, spittle. ⁷ ἐπιχρίω, anoint, spread on. ⁸ νίπτω, wash. ⁹ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ¹⁰ Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ¹¹ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ¹² γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹³ πρότερον, formerly, before. ¹⁴ προσαιτέω, beg. ¹⁵ ὅμοιος, like, similar. ¹⁶ ἀναβλέπω, look up, receive sight.

αὐτῷ, Ποῦ¹ ἐστιν ἐκεῖνος; Λέγει, Οὐκ οἶδα.

Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε² τυφλόν. Ἦν δὲ σάββατον ὅτε 13

τὸν πηλὸν³ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Πάλιν οὖν 15

ἡρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι, πῶς ἀνέβλεψεν.⁴ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Πηλὸν³

ἐπέθηκέν⁵ μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην,⁶ καὶ βλέπω. Ἔλεγον οὖν ἐκ 16

τῶν Φαρισαίων τινές, Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ

σάββατον οὐ τηρεῖ. Ἄλλοι ἔλεγον, Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς⁷

τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σχίσμα⁸ ἦν ἐν αὐτοῖς. Λέγουσιν τῷ τυφλῷ πάλιν, 17

Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι

Προφήτης ἐστίν. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν 18

καὶ ἀνέβλεψεν,⁴ ἕως ὅτου⁹ ἐφώνησαν¹⁰ τοὺς γονεῖς¹¹ αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος,⁴ 19

καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι

¹ ποῦ, where?. ² ποτέ, once, at some time. ³ πηλός, οὔ, ὁ, clay, mud. ⁴ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁵ ἐπιτίθῃμι, lay upon, put. ⁶ νίπτω, wash. ⁷ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁸ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ⁹ ὅτου, until. ¹⁰ φωνέω, call, crow. ¹¹ γονεὺς, ἕως, ὁ, parent.

τυφλὸς ἐγεννήθη; Πῶς οὖν ἄρτι¹ βλέπει; Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς² 20
αὐτοῦ καὶ εἶπον, Οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη:
πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἶδαμεν· ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς 21
οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν³ ἔχει· αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.
Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς² αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἥδη γὰρ 22
συνετέθειντο⁴ οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ⁵ χριστόν,
ἄποσυνάγωγος⁶ γένηται. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς² αὐτοῦ εἶπον ὅτι Ἑλικίαν³ ἔχει, 23
αὐτὸν ἐρωτήσατε. Ἐφώνησαν⁷ οὖν ἐκ δευτέρου⁸ τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, 24
καὶ εἶπον αὐτῷ, Δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος
ἁμαρτωλός⁹ ἐστιν. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Εἰ ἁμαρτωλός⁹ ἐστιν, οὐκ 25
οἶδα· ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὦν, ἄρτι¹ βλέπω. Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, Τί ἐποίησέν 26
σοι; Πῶς ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Εἶπον ὑμῖν ἥδη, καὶ 27
οὐκ ἠκούσατε. Τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ

¹ ἄρτι, now, just now. ² γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. ³ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ⁴ συντίθημι, agree, make an agreement. ⁵ ὁμολογέω, confess, profess. ⁶ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation. ⁷ φωνέω, call, crow. ⁸ δεύτερος, second. ⁹ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner.

γενέσθαι; Ἐλοιδόρησαν¹ αὐτόν, καὶ εἶπον, Σὺ εἶ μαθητῆς ἐκείνου: ἡμεῖς δὲ τοῦ 28
 Μωσέως ἐσμέν μαθηταί. Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωσῆ λελάληκεν ὁ θεός: τοῦτον 29
 δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν² ἐστίν. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν γὰρ 30
 τούτῳ θαυμαστόν³ ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν² ἐστίν, καὶ ἀνέωξέν μου
 τοὺς ὀφθαλμούς. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν⁴ ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει: ἀλλ' ἐάν τις 31
 θεοσεβῇς⁵ ἤ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ 32
 ἠκούσθη ὅτι ἡνοιξέν τις ὀφθαλμούς τυφλοῦ γεγεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος 33
 παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ἐν 34
 ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω: καὶ εὐρών αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ, Σὺ 35
 πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Καὶ τίς ἐστιν, 36
 κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Καὶ ἑώρακας αὐτόν, 37
 καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. Ὁ δὲ ἔφη, Πιστεύω, κύριε: καὶ 38

¹λοιδορέω, abuse, revile. ²πόθεν, from where? whence. ³θαυμαστός, wonderful, marvelous. ⁴ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁵θεοσεβής, god-fearing, devout.

προσεκύνησεν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Εἰς κρίμα¹ ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον 39
 ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Καὶ 40
 ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ
 ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε 41
 ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι Βλέπομεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας² εἰς τὴν αὐλὴν³ τῶν 10
 προβάτων,⁴ ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν,⁵ ἐκεῖνος κλέπτης⁶ ἐστὶν καὶ ληστής.⁷ 2
 Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας² ποιμὴν⁸ ἐστὶν τῶν προβάτων.⁴ Τούτῳ ὁ 3
 θυρωρὸς⁹ ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα⁴ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια
 πρόβατα⁴ καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει¹⁰ αὐτά. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα⁴ 4
 ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν¹¹ αὐτῶν πορεύεται· καὶ τὰ πρόβατα⁴ αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι
 οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Ἀλλοτρίῳ¹² δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ 5

¹ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ² θύρα, ας, ἡ, door, gate. ³ αὐλή, ῆς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁴ πρόβατον, ου, τό, sheep. ⁵ ἀλλαχόθεν, at another place, by another way. ⁶ κλέπτης, ου, ὁ, thief. ⁷ ληστής, ου, ὁ, robber, brigand. ⁸ ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ⁹ θυρωρός, ου, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ¹⁰ ἐξάγω, lead out. ¹¹ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹² ἀλλότριος, strange, foreign.

φεύζονται¹ ἀπ' αὐτοῦ: ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἀλλοτρίων² τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν⁶
 παροιμίαν³ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς: ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει
 αὐτοῖς.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα⁴ τῶν⁷
 προβάτων.⁵ Πάντες ὅσοι ἤλθον κλέπται⁶ εἰσὶν καὶ λησταί:⁷ ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν⁸
 αὐτῶν τὰ πρόβατα.⁵ Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα:⁴ δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ⁹
 εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν⁸ εὐρήσει. Ὁ κλέπτης⁶ οὐκ ἔρχεται εἰ¹⁰
 μὴ ἵνα κλέψῃ⁹ καὶ θύσῃ¹⁰ καὶ ἀπολέσῃ: ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν, καὶ
 περισσὸν¹¹ ἔχωσιν. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν¹² ὁ καλός: ὁ ποιμὴν¹² ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν¹¹
 αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.⁵ Ὁ μισθωτὸς¹³ δέ, καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν,¹² οὔ¹²
 οὐκ εἰσὶν τὰ πρόβατα⁵ ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον¹⁴ ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησιν τὰ
 πρόβατα,⁵ καὶ φεύγει:¹ καὶ ὁ λύκος¹⁴ ἀρπάξει¹⁵ αὐτά, καὶ σκορπίζει¹⁶ τὰ πρόβατα.

¹ φεύγω, flee, escape. ² ἀλλότριος, strange, foreign. ³ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ⁴ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁵ πρόβατον, ου, τό, sheep. ⁶ κλέπτης, ου, ὁ, thief. ⁷ ληστής, ου, ὁ, robber, brigand. ⁸ νομή, ἡς, ἡ, pasture, spreading. ⁹ κλέπτω, steal. ¹⁰ θύω, sacrifice, kill. ¹¹ περισσός, excessive, abundant. ¹² ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ¹³ μισθωτός, ου, ὁ, hired servant. ¹⁴ λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ¹⁵ ἀρπάζω, seize, snatch. ¹⁶ σκορπίζω, scatter, disperse.

Ὁ δὲ μισθωτὸς¹ φεύγει,² ὅτι μισθωτὸς¹ ἐστίν, καὶ οὐ μέλει³ αὐτῷ περὶ τῶν 13
 προβάτων.⁴ Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν⁵ ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι 14
 ὑπὸ τῶν ἐμῶν. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὼ γινώσκω τὸν πατέρα: καὶ 15
 τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.⁴ Καὶ ἄλλα πρόβατα⁴ ἔχω, ἃ οὐκ 16
 ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς⁶ ταύτης: καὶ κεῖνά⁷ με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου
 ἀκούσουσιν: καὶ γενήσεται μία ποίμνη,⁸ εἰς ποιμὴν.⁵ Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με 17
 ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. Οὐδεὶς αἶρει 18
 αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτήν ἀπ' ἐμαυτοῦ.⁹ Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι
 αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον
 παρὰ τοῦ πατρὸς μου.

¹μισθωτός, οὗ, ὁ, hired servant. ²φεύγω, flee, escape. ³μέλει, it is a care, it concerns. ⁴πρόβατον, ου, τό, sheep. ⁵ποιμὴν, ἑνος, ὁ, shepherd. ⁶αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁷καὶ κεῖνος, and he, and she. ⁸ποίμνη, ἥς, ἡ, flock. ⁹ἐμαυτοῦ, of myself.

Σχίσμα¹ οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. Ἔλεγον δὲ 19
πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται:² τί αὐτοῦ ἀκούετε; Ἄλλοι 21
ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστιν δαιμονιζομένου:³ μὴ δαιμόνιον δύναται
τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

Ἐγένετο δὲ τὰ Ἐγκαίνια⁴ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμῶν⁵ ἦν: καὶ περιεπάτει ὁ 22
Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ⁶ Σολομώνος.⁷ Ἐκύκλωσαν⁸ οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, 24
καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ἔως πότε⁹ τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὲ
ἡμῖν παρρησίᾳ.¹⁰ Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε: τὰ 25
ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ: 26
ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε: οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων¹¹ τῶν ἐμῶν, καθὼς
εἶπον ὑμῖν. Τὰ πρόβατα¹¹ τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ γινώσκω αὐτά, 27
καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι: καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς: καὶ οὐ μὴ ἀπόλυνται 28

¹ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ² μαίνομαι, rage, be furious. ³ δαιμονίζομαι, am demon possessed. ⁴ ἐγκαίνια, ὡν, τό, festival of rededication, renewal. ⁵ χειμῶν, ὦνος, ὁ, winter, storm. ⁶ στοά, ἄς, ἡ, portico, colonnade. ⁷ Σολομών, ὦνος, ὁ, Solomon. ⁸ κυκλόω, encircle, surround. ⁹ πότε, when? at what time? ¹⁰ παρρησία, ἄς, ἡ, boldness, confidence. ¹¹ πρόβατον, ου, τό, sheep.

εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἄρπάσει¹ τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὁ πατήρ μου δὲ 29
δεδωκέν μοι, μείζων πάντων ἐστίν· καὶ οὐδεὶς δύναται ἄρπάζειν¹ ἐκ τῆς χειρὸς
τοῦ πατρὸς μου. Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεν. Ἐβάστασαν² οὖν πάλιν λίθους οἱ 30
Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν³ αὐτόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πολλὰ καλὰ ἔργα 32
ἔδειξα⁴ ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς μου· διὰ ποῖον⁵ αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ³ με; 33
Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν³ σε,
ἀλλὰ περὶ βλασφημίας,⁶ καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν⁷ θεόν. 34
Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, Ἐγὼ
εἶπα, Θεοὶ ἐστε; Εἰ ἐκείνους εἶπεν θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο – 35
καὶ οὐ δύναται λυθῆναι⁸ ἡ γραφή – ὃν ὁ πατήρ ἡγίασεν⁹ καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν 36
κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι Βλασφημεῖς,¹⁰ ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι; Εἰ οὐ 37
ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιῶ, καὶ¹¹ ἐμοὶ μὴ 38
πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ

¹ ἄρπάζω, seize, snatch. ² βαστάζω, bear, carry. ³ λιθάζω, throw stones, stone. ⁴ δείκνυμι, show, point out. ⁵ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁶ βλασφημία, ας, ή, blasphemy, reproach. ⁷ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁸ λύω, untie, loose. ⁹ ἀγιάζω, make holy, consecrate. ¹⁰ βλασφημέω, revile, blaspheme. ¹¹ καὶ, and if, even if.

πατήρ, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι·¹ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς 39
χειρὸς αὐτῶν.

Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν² τοῦ Ἰορδάνου³ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ 40
πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλεγον 41
ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ
τούτου, ἀληθὴ⁴ ἦν. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν. 42

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν⁵ Λάζαρος⁶ ἀπὸ Βηθανίας,⁷ ἐκ τῆς κώμης⁸ Μαρίας καὶ 11
Μάρθας⁹ τῆς ἀδελφῆς¹⁰ αὐτῆς. Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα¹¹ τὸν κύριον μύρῳ,¹² 2
καὶ ἐκμάξασα¹³ τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν¹⁴ αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος⁶
ἠσθένει.⁵ Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ¹⁰ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, Κύριε, ἴδε ὃν 3
φιλεῖς¹⁵ ἀσθενεῖ.⁵ Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Αὕτη ἡ ἀσθένεια¹⁶ οὐκ ἔστιν πρὸς 4

¹ πιάζω, take, lay hold of. ² πέραν, on the other side of, beyond (gen). ³ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁴ ἀληθής, true, unconcealed. ⁵ ἀσθενέω, be weak, sick. ⁶ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁷ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁸ κώμη, ης, ἡ, village. ⁹ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹⁰ ἀδελφή, ἧς, ἡ, sister. ¹¹ ἀλείφω, anoint. ¹² μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹³ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ¹⁴ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁵ φιλέω, love, kiss. ¹⁶ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness.

θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. 5

Ἦγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν¹ καὶ τὴν ἀδελφὴν² αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.³ 6

Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ,⁴ τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. 7

Ἐπειτα⁵ μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς, Ἀγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν⁶ πάλιν. 8

Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, Ραββί, νῦν ἐξήτουν σε λιθάσαι⁷ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ

πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας; 9

Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει,⁸ ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου

βλέπει. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει,⁸ ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν 10

αὐτῷ. Ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος³ ὁ φίλος⁹ ἡμῶν 11

κεκοίμηται:¹⁰ ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω¹¹ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ 12

αὐτοῦ, Κύριε, εἰ κεκοίμηται,¹⁰ σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ 13

θανάτου αὐτοῦ: ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως¹² τοῦ ὕπνου¹³ λέγει. 14

Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ,¹⁴ Λάζαρος³ ἀπέθανεν. Καὶ χαίρω δι' 15

¹ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ² ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ³ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁴ ἀσθενέω, be weak, sick. ⁵ ἔπειτα, then, after this. ⁶ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁷ λιθάζω, throw stones, stone. ⁸ προσκόπτω, strike against, stumble.

⁹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁰ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ¹¹ ἐξυπνίζω, wake up, arouse. ¹² κοίμησις, εως, ἡ, sleep, resting. ¹³ ὕπνος, ου, ὁ, sleep. ¹⁴ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence.

ὕμᾱς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν 16

Θωμᾶς,¹ ὁ λεγόμενος Δίδυμος,² τοῖς συμμαθηταῖς,³ Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα
ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτὸν τέσσαρας⁴ ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.⁵ 17

Ἦν δὲ ἡ Βηθανία⁶ ἐγγὺς⁷ τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων⁸ δεκαπέντε·⁹ καὶ 19

πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν¹⁰ καὶ Μαρίαν, ἵνα

παραμυθῶνται¹¹ αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. Ἡ οὖν Μάρθα,¹⁰ ὡς 20

ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν¹² αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ

ἐκαθέζετο.¹³ Εἶπεν οὖν Μάρθα¹⁰ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός 21

μου οὐκ ἂν ἔτεθνήκει.¹⁴ Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει 22

σοι ὁ θεός. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ 23

Μάρθα,¹⁰ Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει¹⁵ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Εἶπεν 25

¹ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ² Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ³ συμμαθητής, οῦ, ὁ, fellow disciple. ⁴ τέσσαρες, four, 4. ⁵ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁶ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁷ ἐγγύς, near. ⁸ στάδιον, οῦ, τό, stadia, length of a stadium. ⁹ δεκαπέντε, fifteen, 15. ¹⁰ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹¹ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ¹² ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹³ καθέζομαι, sit down, am sitting. ¹⁴ θνήσκω, die, am dying. ¹⁵ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again.

αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις¹ καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καὶ²
 ἀποθάνη, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνη εἰς τὸν 26
 αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο; Λέγει αὐτῷ, Ναί,³ κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ 27
 χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα 28
 ἀπῆλθεν, καὶ ἐφώνησεν⁴ Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν⁵ αὐτῆς λάθρα,⁶ εἰποῦσα, Ὁ
 διδάσκαλος πάρεστιν⁷ καὶ φωνεῖ⁸ σε. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχύ⁸ καὶ 29
 ἔρχεται πρὸς αὐτόν. Οὐπω⁹ δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην,¹⁰ ἀλλ' ἦν ἐν 30
 τῷ τόπῳ ὅπου ὑπῆντησεν¹¹ αὐτῷ ἡ Μάρθα.¹² Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' 31
 αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι¹³ αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως
 ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες ὅτι Ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον,
 ἵνα κλαύσῃ¹⁶ ἐκεῖ. Ἡ οὖν Μαρία, ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, 32
 ἔπεσεν αὐτοῦ¹⁷ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέν

¹ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ² καὶ, and if, even if. ³ ναί, yes, truly. ⁴ φωνέω, call, crow. ⁵ ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ⁶ λάθρα, secretly. ⁷ πάρεμι, be present, have arrived. ⁸ ταχύ, quickly, speedily. ⁹ οὐπω, not yet. ¹⁰ κώμη, ης, ἡ, village. ¹¹ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹² Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹³ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ¹⁴ ταχέως, quickly, soon. ¹⁵ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹⁶ κλαίω, weep, weep for. ¹⁷ αὐτοῦ, there, here.

μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν,¹ καὶ τοὺς συνελθόντας² 33
αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας,¹ ἐνεβριμήσατο³ τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν⁴ ἑαυτόν, 34
καὶ εἶπεν, Ποῦ⁵ θεθείκατε αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. 35
Ἐδάκρυσεν⁶ ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἴδε πῶς ἐφίλει⁷ αὐτόν. Τινὲς δὲ 36
ἐξ αὐτῶν εἶπον, Οὐκ ἡδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ,
ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος³ ἐν ἑαυτῷ 38
ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον.⁸ Ἦν δὲ σπήλαιον,⁹ καὶ λίθος ἐπέκειτο¹⁰ ἐπ' αὐτῷ. 39
Λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἄρατε τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφή¹¹ τοῦ τεθνηκότος¹²
Μάρθα,¹³ Κύριε, ἥδη ὄζει:¹⁴ τεταρταῖος¹⁵ γάρ ἐστιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ 40
εἰπὸν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; Ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὔ¹⁶ 41
ἦν ὁ τεθνηκώς¹² κείμενος.¹⁷ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω,¹⁸ καὶ εἶπεν,
Πάτερ, εὐχαριστῶ¹⁹ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτε²⁰ μου 42

¹ κλαίω, weep, weep for. ² συνέρχομαι, come together, come or go with. ³ ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ⁴ ταράσσω, trouble, agitate. ⁵ ποῦ, where?. ⁶ δακρύω, weep, shed tears. ⁷ φιλέω, love, kiss. ⁸ μνημεῖον, οὐ, τό, tomb, monument. ⁹ σπήλαιον, οὐ, τό, cave, den. ¹⁰ ἐπίκειμαι, lie on, lie upon. ¹¹ ἀδελφή, ἥς, ἡ, sister. ¹² θνήσκω, die, am dying. ¹³ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹⁴ ὀζω, (emit a) smell, give off an odor. ¹⁵ τεταρταῖος, happening on the fourth day. ¹⁶ οὔ, where, when. ¹⁷ κείμεναι, lie, be laid. ¹⁸ ἄνω, up, above. ¹⁹ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ²⁰ πάντοτε, always, at all times.

ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα¹ εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με
ἀπέστειλας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν,² Λάζαρε,³ δεῦρο⁴ ἔξω. 43
Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς,⁵ δεδεμένος⁶ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις,⁷ καὶ ἡ 44
ὄψις⁸ αὐτοῦ σουδαρίω⁹ περιεδέδετο.¹⁰ Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Λύσατε¹¹ αὐτόν,
καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ θεασάμενοι¹² ἃ 45
ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς 46
τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς.

Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον,¹³ καὶ ἔλεγον, Τί 47
ποιοῦμεν; Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτόν 48
οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν· καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι¹⁴ καὶ

¹περίστημι, stand around, avoid. ²κραυγάζω, cry out, cry aloud. ³Λάζαρος, ου, ό, Lazarus, Eliezer. ⁴δεῦρο, until now, come here! ⁵θνήσκω, die, am dying. ⁶δέω, bind, tie. ⁷κειρία, ας, ή, binding material, wrappings. ⁸ὄψις, εως, ή, outward appearance, face. ⁹σουδάριον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹⁰περιδέω, bind, wrap around. ¹¹λύω, untie, loose. ¹²θεάομαι, look at, behold. ¹³συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ¹⁴Ῥωμαῖος, ου, ό, Roman, Roman citizen.

ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας,¹ 49
 ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ² ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ 50
 διαλογίζεσθε³ ὅτι συμφέρει⁴ ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ
 μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόλῃται. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν 51
 τοῦ ἐνιαυτοῦ² ἐκείνου, προεφήτευσεν⁵ ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ
 τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ 52
 διεσκορπισμένα⁶ συναγάγῃ εἰς ἓν. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας 53
 συνεβουλεύσαντο⁷ ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι⁸ παρρησίᾳ⁹ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν 54
 ἐκεῖθεν¹⁰ εἰς τὴν χώραν¹¹ ἐγγὺς¹² τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραΐμ¹³ λεγομένην πόλιν,
 κακεῖ¹⁴ διέτριβεν¹⁵ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς¹² τὸ Πάσχα¹⁶ τῶν 55
 Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας¹¹ πρὸ¹⁷ τοῦ

¹ Καϊάφας, α, δ, Caiaphas. ² ἐνιαυτός, οὐ, δ, year. ³ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁴ συμφέρω, bring together, it is profitable. ⁵ προφητεύω, prophesy, foretell. ⁶ διασκορπίζω, scatter, separate. ⁷ συμβουλεύω, plot, advise. ⁸ οὐκέτι, no longer, no more. ⁹ παρρησία, ας, ή, boldness, confidence. ¹⁰ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ¹¹ χώρα, ας, ή, land, region. ¹² ἐγγύς, near. ¹³ Ἐφραΐμ, δ, Ephraim. ¹⁴ κακεῖ, and there. ¹⁵ διατρίβω, continue, tarry. ¹⁶ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁷ πρὸ, before (gen), before.

Πάσχα,¹ ἵνα ἀγνίσωσιν² ἑαυτούς. Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' 56
 ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες, Τί δοκεῖ ὑμῖν; Ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;³
 Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῶ ποῦ⁴ 57
 ἐστίν, μηνύσῃ,⁵ ὅπως πιάσωσιν⁶ αὐτόν.

Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ⁷ ἕξ⁸ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα¹ ἦλθεν εἰς Βηθανίαν,⁹ ὅπου ἦν 12
 Λάζαρος¹⁰ ὁ τεθνηκώς,¹¹ ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον¹² 2
 ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα¹³ διηκόνει:¹⁴ ὁ δὲ Λάζαρος¹⁰ εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων¹⁵ σὺν
 αὐτῷ. Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν¹⁶ μύρου¹⁷ νάρδου¹⁸ πιστικῆς¹⁹ πολυτίμου,²⁰ 3
 ἤλειψεν²¹ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξεν²² ταῖς θριξίν²³ αὐτῆς τοὺς πόδας
 αὐτοῦ: ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς²⁴ τοῦ μύρου.¹⁷ Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν 4
 μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας²⁵ Σίμωνος Ἰσκαριώτης,²⁶ ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι,

¹πάσχα, τό, passover, passover feast. ²ἀγνίζω, purify, cleanse. ³ἐορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁴ποῦ, where?. ⁵μηνύω, make known, report. ⁶πιάζω, take, lay hold of. ⁷πρὸ, before (gen), before. ⁸ἕξ, six, 6. ⁹Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ¹⁰Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹¹θνήσκω, die, am dying. ¹²δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹³Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹⁴διακονέω, serve, minister. ¹⁵ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹⁶λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ¹⁷μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹⁸νάρδος, ου, ἡ, spikenard, oil of nard. ¹⁹πιστικός, genuine, pure. ²⁰πολύτιμος, very precious, costly. ²¹ἀλείφω, anoint. ²²ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ²³θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ²⁴ὀσμή, ἡς, ἡ, smell, aroma. ²⁵Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ²⁶Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth.

Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον¹ οὐκ ἐπράθη² τριακοσίων³ δηναρίων,⁴ καὶ ἐδόθη πτωχοῖς 5
; Εἶπεν δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν⁵ ἔμελεν⁶ αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς⁷ ἦν, 6
καὶ τὸ γλωσσόκομον⁸ εἶχεν, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.⁹ Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, 7
Ἄφες αὐτήν: εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ¹⁰ μου τετήρηκεν αὐτό. Τοὺς 8
πτωχοὺς⁵ γὰρ πάντοτε¹¹ ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε¹¹ ἔχετε.

Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστιν: καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν 9
Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον¹² ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. 10
Ἐβουλεύσαντο¹³ δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον¹² ἀποκτείνωσιν: ὅτι 11
πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπήγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

¹ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ² πιπράσκω, sell. ³ τριακόσιοι, three hundred, 300. ⁴ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁵ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁶ μέλει, it is a care, it concerns. ⁷ κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ⁸ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ⁹ βαστάζω, bear, carry. ¹⁰ ἐνταφιασμός, οὔ, ὁ, preparation for burial, burial. ¹¹ πάντοτε, always, at all times. ¹² Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹³ βουλεύω, deliberate, take counsel.

Τῇ ἐπαύριον¹ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν,² ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται 12
 Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαῖα³ τῶν φοινίκων,⁴ καὶ ἐξῆλθον εἰς 13
 ὑπάντησιν⁵ αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, Ὡσαννά:⁶ εὐλογημένος⁷ ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
 κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Εὐρών δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον,⁸ ἐκάθισεν⁹ ἐπ' αὐτό, 14
 καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον, Μὴ φοβοῦ, θύγατερ¹⁰ Σιών: ἰδοὺ, ὁ βασιλεὺς σου 15
 ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον¹¹ ὄνου.¹² Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ 16
 αὐτοῦ τὸ πρῶτον: ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν¹³ ὅτι ταῦτα ἦν
 ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν 17
 μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον¹⁴ ἐφώνησεν¹⁵ ἐκ τοῦ μνημείου,¹⁶ καὶ ἤγειρεν αὐτὸν
 ἐκ νεκρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν¹⁷ αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσεν τοῦτο αὐτὸν 18
 πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς, Θεωρεῖτε ὅτι 19
 οὐκ ὠφελεῖτε¹⁸ οὐδέν: Ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω¹⁹ αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ³ βᾶτον, ου, τό, palm branch. ⁴ φοῖνιξ, ὁ, palm tree, palm branch. ⁵ ὑπάντησις, εως, ἡ, going to meet, meeting. ⁶ ὦσαννά, hosanna. ⁷ εὐλογέω, bless. ⁸ ὀνάριον, ου, τό, young donkey, young ass. ⁹ καθίζω, seat, sit. ¹⁰ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹¹ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ¹² ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. ¹³ μιμνήσκομαι, remember, recall. ¹⁴ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹⁵ φωνέω, call, crow. ¹⁶ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹⁷ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹⁸ ὠφελέω, profit, help. ¹⁹ ὀπίσω, behind, after (gen).

Ἦσαν δέ τινες Ἑλλήνες¹ ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ·² 20

οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ³ τῷ ἀπὸ Βηθσαιῆδ⁴ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἡρώτων 21

αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. Ἐρχεται Φίλιππος³ καὶ λέγει 22

τῷ Ἀνδρέᾳ·⁵ καὶ πάλιν Ἀνδρέας⁵ καὶ Φίλιππος³ λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ 23

Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων, Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ 24

ἀνθρώπου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος⁶ τοῦ σίτου⁷ πεσὼν εἰς τὴν 25

γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. Ὁ 25

φιλῶν⁸ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν⁹ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ

κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει¹⁰ αὐτήν. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ¹¹ τις, ἐμοὶ 26

ἀκολουθεῖτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος¹² ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐὰν τις

ἐμοὶ διακονῇ,¹¹ τιμήσει¹³ αὐτὸν ὁ πατήρ. Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται·¹⁴ καὶ τί 27

εἶπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν

ὥραν ταύτην. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, 28

¹Ἑλλήν, ἡνός, ὁ, Greek, Hellene. ²ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ³Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ⁴Βηθσαιῆδ, ἡ, Bethsaida. ⁵Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁶κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ⁷σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ⁸φιλέω, love, kiss. ⁹μισέω, hate, detest. ¹⁰φυλάσσω, guard, keep. ¹¹διακονέω, serve, minister. ¹²διάκονος, ου, ὁ, minister, deacon. ¹³τιμάω, honor, value at a price. ¹⁴ταράσσω, trouble, agitate.

Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἐστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν 29
 βροντὴν¹ γεγονέναι: ἄλλοι ἔλεγον, Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. Ἀπεκρίθη 30
 Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Νῦν κρίσις² 31
 ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου: νῦν ὁ ἄρχων³ τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. 32
 Καγὼ ἐὰν ὑψωθῶ⁴ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω⁵ πρὸς ἐμαυτόν.⁶ Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, 33
 σημαίνων⁷ ποίῳ⁸ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, 34
 Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα: καὶ πῶς σὺ
 λέγεις, Δεῖ ὑψωθῆναι⁴ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν⁹ χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν 35
 ἐστὶν. Περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία¹⁰ ὑμᾶς καταλάβῃ:¹¹ καὶ ὁ
 περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ¹⁰ οὐκ οἶδεν ποῦ¹² ὑπάγει. Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεῦετε 36
 εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε.

¹ βροντή, ους, ή, thunder. ² κρίσις, εως, ή, judgment, judging. ³ ἄρχων, οντος, ό, ruler, prince. ⁴ ὑψόω, lift up, exalt. ⁵ ἐλκύω, drag, draw. ⁶ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁷ σημαίνω, indicate, signify. ⁸ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁹ μικρός, small, little. ¹⁰ σκοτία, ας, ή, darkness. ¹¹ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ¹² ποῦ, where?.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη¹ ἀπ' αὐτῶν. Τοσαῦτα² δὲ αὐτοῦ 37
σημεῖα πεποικηκότος ἔμπροσθεν³ αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν: ἵνα ὁ λόγος 38
Ἡσαΐου⁴ τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ⁵
ἡμῶν; Καὶ ὁ βραχίων⁶ κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;⁷ Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο 39
πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας,⁴ Τετύφλωκεν⁸ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ 40
πεπώρωκεν⁹ αὐτῶν τὴν καρδίαν: ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσιν¹⁰
τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσιν,¹¹ καὶ ἰάσωμαι¹² αὐτούς. Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας,⁴ 41
ὅτε εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. Ὅμως¹³ μέντοι¹⁴ καὶ ἐκ 42
τῶν ἀρχόντων¹⁵ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν: ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ
ὡμολόγουν,¹⁶ ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι¹⁷ γένωνται. Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν 43
ἀνθρώπων μᾶλλον ἥπερ¹⁸ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

¹ κρύπτω, conceal, hide. ² τοσοῦτος, so great, so much. ³ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁴ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ⁵ ἀκοή, ἤς, ἡ, hearing, report. ⁶ βραχίων, ονος, ὁ, arm, strength. ⁷ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ⁸ τυφλῶ, blind, make blind. ⁹ πωρόω, harden, render callous. ¹⁰ νοέω, understand, consider. ¹¹ ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹² ἰάομαι, heal. ¹³ ὅμως, yet, nevertheless. ¹⁴ μέντοι, yet, however. ¹⁵ ἀρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁶ ὁμολογέω, confess, profess. ¹⁷ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation. ¹⁸ ἥπερ, than.

Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν 44
πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν 45
κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἐν τῇ σκοτίᾳ¹ μὴ μείνη. Καὶ ἐάν 47
τίς μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ
ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. Ὁ ἀθετῶν² ἐμέ καὶ μὴ 48
λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος δὲν ἐλάλησα,
ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἑμαυτοῦ³ οὐκ ἐλάλησα· 49
ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκεν, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. 50
Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν· ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἴρηκέν
μοι ὁ πατήρ, οὕτως⁴ λαλῶ.

Πρὸ⁵ δὲ τῆς ἑορτῆς⁶ τοῦ Πάσχα,⁷ εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα 13
μεταβῇ⁸ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν
τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος⁹ ἠγάπησεν αὐτούς. Καὶ δεῖπνου¹⁰ γενομένου, τοῦ διαβόλου 2

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² ἀθετέω, reject, annul. ³ ἑμαυτοῦ, of myself. ⁴ οὕτως, thus, so. ⁵ πρό, before (gen), before. ⁶ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁷ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁸ μεταβαίνω, depart, leave. ⁹ τέλος, ους, τό, end, purpose. ¹⁰ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹¹ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser.

ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα¹ Σίμωνος Ἰσκαριώτου² ἵνα αὐτὸν
παραδῶ, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ 3
ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξηλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου,³ καὶ 4
τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον⁴ διέζωσεν⁵ ἑαυτόν. Εἴτα⁶ βάλλει ὕδωρ εἰς 5
τὸν νιπτῆρα,⁷ καὶ ἤρξατο νίπτειν⁸ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν⁹ τῷ
λεντίῳ⁴ ὃ ἦν διεζωσμένος.⁵ Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· καὶ λέγει αὐτῷ 6
ἐκεῖνος, Κύριε, σύ μου νίπτεις⁸ τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, 7
Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι,¹⁰ γνώση δὲ μετὰ ταῦτα. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, 8
Οὐ μὴ νίψης⁸ τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν μὴ
νίψω⁸ σε, οὐκ ἔχεις μέρος¹¹ μετ' ἐμοῦ. Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, μὴ 9
τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν. Λέγει αὐτῷ ὁ 10
Ἰησοῦς, Ὁ λελουμένος¹² οὐ χρειάν¹³ ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι,⁸ ἀλλ' ἔστιν
καθαρὸς¹⁴ ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροί¹⁴ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ἦδει γὰρ τὸν 11

¹ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ² Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ³ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁴ λέντιον, ου, τό, linen cloth, towel. ⁵ διαζώννυμι, gird about, put on. ⁶ εἴτα, then, thereafter. ⁷ νιπτῆρ, ἦρος, ὁ, wash basin, basin. ⁸ νίπτω, wash. ⁹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ¹⁰ ἄρτι, now, just now. ¹¹ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹² λούω, bathe, wash. ¹³ χρειά, ας, ἡ, need, necessity. ¹⁴ καθαρός, clean, pure.

παραδιδόντα αὐτόν: διὰ τοῦτο εἶπεν, Οὐχὶ πάντες καθαροί¹ ἐστε.

Ὅτε οὖν ἔνιψεν² τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν³ 12

πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμεῖς φωνεῖτέ⁴ με, Ὁ 13

διδάσκαλος, καὶ Ὁ κύριος: καὶ καλῶς⁵ λέγετε, εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα² ὑμῶν 14

τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε⁶ ἀλλήλων νίπτειν²

τοὺς πόδας. Ὑπόδειγμα⁷ γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ 15

ὕμεῖς ποιῆτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου 16

αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦτα οἴδατε, 17

μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω: ἐγὼ οἶδα οὓς 18

ἐξελεξάμην:⁸ ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὁ τρώγων⁹ μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον

ἐπήρεν¹⁰ ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν¹¹ αὐτοῦ. Ἀπ' ἄρτι¹² λέγω ὑμῖν πρὸ¹³ τοῦ γενέσθαι, 19

ἵνα, ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Ὁ 20

¹καθαρός, clean, pure. ²νίπτω, wash. ³ἀνατίπτω, recline, lie down. ⁴φωνέω, call, crow. ⁵καλῶς, rightly, well. ⁶ὀφείλω, owe, ought. ⁷ὑπόδειγμα, τος, τό, copy, example. ⁸ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁹τρώγω, gnaw, crunch. ¹⁰ἐπαίρω, lift up, raise. ¹¹πτέρνα, ης, ἡ, heel. ¹²ἄρτι, now, just now. ¹³πρό, before (gen), before.

λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν
πέμψαντά με.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη¹ τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν, 21
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Ἔβλεπον οὖν εἰς 22
ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι² περὶ τίνος λέγει. Ἦν δὲ ἀνακείμενος³ εἷς 23
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ⁴ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς· νεύει⁵ οὖν 24
τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι⁶ τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. Ἐπιπεσὼν⁷ δὲ ἐκεῖνος 25
οὕτως ἐπὶ τὸ στῆθος⁸ τοῦ Ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, Κύριε, τίς ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ 26
Ἰησοῦς, Ἐκεῖνός ἐστιν ὃς ἐγὼ βάψας⁹ τὸ ψωμίον¹⁰ ἐπιδώσω.¹¹ Καὶ ἐμβάψας¹² τὸ
ψωμίον,¹⁰ δίδωσιν Ἰούδᾳ¹³ Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ.¹⁴ Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον,¹⁰ τότε 27
εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς.¹⁵ Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ ποιεῖς, ποιήσον
τάχιον.¹⁶ Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων³ πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. Τινὲς γὰρ 28

¹ ταράσσω, trouble, agitate. ² ἀπορέω, be at a loss, be perplexed. ³ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁴ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁵ νεύω, nod, beckon (as a sign). ⁶ πυθάνομαι, inquire, ask. ⁷ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ⁸ στῆθος, ους, τό, breast, chest. ⁹ βάπτω, dip, dye. ¹⁰ ψωμίον, ου, τό, fragment, morsel. ¹¹ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹² ἐμβάπτω, dip, dip into. ¹³ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ¹⁴ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹⁵ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ¹⁶ τάχιον, more swiftly.

ἐδόκουν, ἐπεὶ¹ τὸ γλωσσόκομον² εἶχεν ὁ Ἰούδας,³ ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
 Ἀγόρασον⁴ ὧν χρειαν⁵ ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν·⁶ ἢ τοῖς πτωχοῖς⁷ ἵνα τι δῶ. Λαβὼν 30
 οὖν τὸ ψωμίον⁸ ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν· ἦν δὲ νύξ.

Ὅτε ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς, Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς 31
 ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν 32
 ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. Τεκνία,⁹ ἔτι μικρόν¹⁰ μεθ' ὑμῶν εἰμι. 33
 Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ
 δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.¹¹ Ἐντολὴν καινὴν¹² δίδωμι ὑμῖν, ἵνα 34
 ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. 35
 Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν
 ἀλλήλοις.

¹ ἐπεὶ, when, since. ² γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ³ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁴ ἀγοράζω, buy. ⁵ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ⁶ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁷ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁸ ψωμίον, ου, τό, fragment, morsel. ⁹ τεκνίον, ου, τό, little child. ¹⁰ μικρός, small, little. ¹¹ ἄρτι, now, just now. ¹² καινός, new, fresh.

Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, ποῦ¹ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 36

Ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον² δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι;³ Τὴν 37

ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ 38

ἐμοῦ θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ⁴ φωνήσῃ⁵ ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ⁶

με τρίς.⁷

Μὴ ταρασσέσθω⁸ ὑμῶν ἡ καρδία: πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. 14

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ⁹ πολλαί εἰσιν: εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν:

Πορεύομαι ἐτοιμάσαι¹⁰ τόπον ὑμῖν. Καὶ ἐὰν πορευθῶ, ἐτοιμάσω¹¹ ὑμῖν τόπον: 3

πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι¹² ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν,¹³ ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ

ὕμεῖς ᾔτε. Καὶ ὅπου ἐγώ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Λέγει αὐτῷ 4

Θωμᾶς,¹⁴ Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ¹ ὑπάγεις: καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;

¹ ποῦ, where?. ² ὕστερον, lastly, afterward. ³ ἄρτι, now, just now. ⁴ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ⁵ φωνέω, call, crow. ⁶ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁷ τρίς, thrice, three times. ⁸ ταρασσω, trouble, agitate. ⁹ μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode. ¹⁰ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹¹ ἐτοιμάζω, I will prepare, I will make ready. ¹² παραλαμβάνω, receive, take. ¹³ ἐμαυτοῦ, of myself. ¹⁴ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas.

Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή· οὐδεὶς ἔρχεται 6
πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε 7
ἄν· καὶ ἂπ' ἄρτι¹ γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἐώρακατε αὐτόν. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος,² 8
Κύριε, δεῖξον³ ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ⁴ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 9
Τοσοῦτον⁵ χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε;² Ὁ ἐωρακῶς
ἐμέ, ἐώρακεν τὸν πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, Δεῖξον³ ἡμῖν τὸν πατέρα; Οὐ 10
πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ
λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ⁶ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ
ἔργα. Πιστεύετε μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ 11
ἔργα αὐτὰ πιστεύετε μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ 12
ἐγὼ ποιῶ κακεῖνος⁷ ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν
πατέρα μου πορεύομαι. Καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, 13
ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ νῷ. Ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ 14

¹ ἄρτι, now, just now. ² Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ³ δείκνυμι, show, point out. ⁴ ἀρκέω, assist, suffice. ⁵ τοσοῦτος, so great, so much. ⁶ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁷ κακεῖνος, and he, and she.

ποιήσω. Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω 15
τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον¹ δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν
αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ 17
αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό. Ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν
ὑμῖν ἔσται. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς·² ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν³ καὶ 18
ὁ κόσμος με οὐκέτι⁴ θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.
Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, 20
καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ 21
ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου· καὶ ἐγὼ
ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω⁵ αὐτῷ ἐμαυτόν.⁶ Λέγει αὐτῷ Ἰούδας,⁷ οὐχ ὁ 22
Ἰσκαριώτης,⁸ Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν⁵ σεαυτόν,⁹ καὶ
οὐχὶ τῷ κόσμῳ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν 23
λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν

¹ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ² ὀρφανός, orphan, bereaved. ³ μικρός, small, little. ⁴ οὐκέτι, no longer, no more. ⁵ ἐμφανίζω, manifest, disclose. ⁶ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁷ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁸ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁹ σεαυτοῦ, yourself, of you.

ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν¹ παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους 24
μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με
πατρός.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. Ὁ δὲ παράκλητος,² τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, 25
ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ
ὑπομνήσει³ ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν 27
δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω⁴
ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.⁵ Ἦκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω καὶ 28
ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπάτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, Πορεύομαι πρὸς τὸν
πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μου ἔστιν. Καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν⁶ γενέσθαι· 29
ἵνα, ὅταν γένηται, πιστεύσητε. Οὐκέτι⁷ πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ 30
ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων,⁸ καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν· ἀλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος ὅτι 31

¹ μονή, ἥς, ἡ, dwelling-place, abode. ² παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ³ ὑπομιμνήσκω, remind, remember. ⁴ ταρασσω, trouble, agitate. ⁵ δειλιάω, be cowardly, fearful. ⁶ πρὶν, before, formerly. ⁷ οὐκέτι, no longer, no more. ⁸ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince.

ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό¹ μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ. Ἐγείρεσθε,
 ἄγωμεν ἐντεῦθεν.²

Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος³ ἡ ἀληθινή,⁴ καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός⁵ ἐστίν. Πᾶν κλῆμα⁶ **15**
 ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό: καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει⁷ αὐτό,
 ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἦδη ὑμεῖς καθαροί⁸ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν **3**
 λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα⁶ οὐ δύναται **4**
 καρπὸν φέρειν ἂν ἐαυτοῦ, ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ,³ οὕτως⁹ οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν
 μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος,³ ὑμεῖς τὰ κλήματα.⁶ Ὁ μένων ἐν ἐμοί, **5**
 καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν: ὅτι χωρὶς¹⁰ ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν
 οὐδέν. Ἐὰν μή τις μένῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα,⁶ καὶ ἐξηράνθη,¹¹ καὶ **6**
 συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται.¹² Ἐὰν μένητε ἐν ἐμοί, **7**
 καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μένῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. **8**

¹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ² ἐντεῦθεν, hence, on each side. ³ ἄμπελος, ου, ἡ, vine. ⁴ ἀληθινός, true, genuine. ⁵ γεωργός, οὔ, ὁ, farmer, worker of the soil. ⁶ κλῆμα, τος, τό, vine branch, branch. ⁷ καθαίρω, make clean, clear. ⁸ καθαρός, clean, pure. ⁹ οὕτως, thus, so. ¹⁰ χωρὶς, separate, apart from (gen). ¹¹ ξηραίνω, dry up, parch. ¹² καίω, burn, ignite.

Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε: καὶ γενήσεσθε
ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἠγάπησα ὑμᾶς: μένате ἐν 9
τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου: 10
καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.
Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν 11
πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα 12
ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ 13
τῶν φίλων¹ αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι¹ μου ἐστέ, ἐὰν ποιῇτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι² 14
ὑμῖν. Οὐκέτι³ ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ 15
κύριος: ὑμᾶς δὲ εἵρηκα φίλους,¹ ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου
ἐγνώρισά⁴ ὑμῖν. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε,⁵ ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην⁵ ὑμᾶς, καὶ 16
ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ:
ἵνα ὁ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν. Ταῦτα 17

¹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ² ἐντέλλομαι, command, give orders. ³ οὐκέτι, no longer, no more. ⁴ γνωρίζω, make known, declare. ⁵ ἐκλέγομαι, choose, elect.

ἐντέλλομαι¹ ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ,² γινώσκετε 18
ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.² Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον 19
ἐφίλει:³ ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην⁴ ὑμᾶς ἐκ τοῦ
κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ² ὑμᾶς ὁ κόσμος. Μνημονεύετε⁵ τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ 20
εἶπον ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν,⁶ καὶ
ὑμᾶς διώξουσιν:⁶ εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον⁷ τηρήσουσιν. 21
Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασιν τὸν
πέμψαντά με. Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον: νῦν δὲ 22
πρόφασιν⁸ οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ὁ ἐμὲ μισῶν,² καὶ τὸν 23
πατέρα μου μισεῖ.² Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, 24
ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον: νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν καὶ μεμισήκασιν² καὶ ἐμὲ καὶ τὸν
πατέρα μου. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν ὅτι 25
Ἐμίσησάν² με δωρεάν.⁹

¹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ² μισέω, hate, detest. ³ φιλέω, love, kiss. ⁴ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁵ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁶ διώκω, pursue, persecute. ⁷ ὑμέτερος, your. ⁸ πρόφασις, εως, ή, pretense, pretext. ⁹ δωρεάν, without cost, without cause.

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος,¹ ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα 26

τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρός ἐκπορεύεται,² ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ: 27

καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.³ Ἀποσυναγώγους⁴ ποιήσουσιν 16

ὑμᾶς: ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρεῖαν⁵ προσφέρειν⁶

τῷ θεῷ. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. Ἀλλὰ 3

ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε⁷ αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ

εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. Νῦν δὲ 5

ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ⁸ ὑπάγεις; 6

Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη⁹ πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Ἀλλ' 7

ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν: συμφέρει¹⁰ ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω: ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ

ἀπέλθω, ὁ παράκλητος¹ οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς: ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω

¹παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ²ἐκπορεύομαι, go out, come out. ³σκανδαλίζω, cause to stumble. ⁴ἀποσυναγώγος, expelled from the congregation. ⁵λατρεία, ας, ἡ, service, divine worship. ⁶προσφέρω, bring to, offer.

⁷μνημονεύω, remember, make mention of. ⁸ποῦ, where?. ⁹λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ¹⁰συμφέρω, bring together, it is profitable.

αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει¹ τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ 8
περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως:² περὶ ἁμαρτίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς 9
ἐμέ: περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι³ θεωρεῖτέ 10
με: περὶ δὲ κρίσεως,² ὅτι ὁ ἄρχων⁴ τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. Ἔτι πολλὰ ἔχω 11
λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν⁵ ἄρτι.⁶ Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ 13
πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει⁷ ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν: οὐ γὰρ λαλήσει
ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ⁸ ὑμῖν. 14
Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάζει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ⁸ ὑμῖν. Πάντα ὅσα 15
ἔχει ὁ πατὴρ ἐμὰ ἐστίν: διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ
ἀναγγελεῖ⁸ ὑμῖν. Μικρὸν⁹ καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν⁹ καὶ ὄψεσθέ με, 16
ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, 17
Τί ἐστὶν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, Μικρὸν⁹ καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν⁹ καὶ
ὄψεσθέ με; Καὶ ὅτι Ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα; Ἔλεγον οὖν, Τοῦτο τί ἐστὶν 18

¹ ἐλέγχω, convict, reprove. ² κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ³ οὐκέτι, no longer, no more. ⁴ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁵ βαστάζω, bear, carry. ⁶ ἄρτι, now, just now. ⁷ ὁδηγέω, lead, guide. ⁸ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁹ μικρός, small, little.

ὁ λέγει, τὸ μικρόν;¹ Οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ. Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον 19
αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον,
Μικρὸν¹ καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν¹ καὶ ὄψεσθέ με; Ἀμὴν ἀμὴν 20
λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε² καὶ θρηνήσετε³ ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται: ὑμεῖς δὲ
λυπηθήσεσθε,⁴ ἀλλ' ἡ λύπη⁵ ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ⁶ 21
λύπην⁵ ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς: ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι⁷
μνημονεύει⁸ τῆς θλίψεως,⁹ διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν
κόσμον. Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην⁵ μὲν νῦν ἔχετε: πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ 22
χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν. Καὶ ἐν 23
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν
αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. Ἔως ἄρτι¹⁰ οὐκ ἠτήσατε 24
οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου: αἰτεῖτε, καὶ λήψετε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ
πεπληρωμένη.

¹ μικρός, small, little. ² κλαίω, weep, weep for. ³ θρηνέω, lament, mourn. ⁴ λυπέω, grieve, pain. ⁵ λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ⁶ τίκτω, give birth to, bear. ⁷ οὐκέτι, no longer, no more. ⁸ μνημονεύω, remember, make mention of.

⁹ θλίψις, εως, ἡ, tribulation, persecution. ¹⁰ ἄρτι, now, just now.

Ταῦτα ἐν παροιμίαις¹ λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι² ἐν παροιμίαις 25
λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ³ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ⁴ ὑμῖν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ 26
ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε· καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν
πατέρα περὶ ὑμῶν· αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ⁵ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε,⁵ 27
καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρός, 28
καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν
πατέρα. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ἴδε, νῦν παρρησίᾳ³ λαλεῖς, καὶ 29
παροιμίαν¹ οὐδεμίαν λέγεις. Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρειαν⁶ ἔχεις 30
ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς 31
ὁ Ἰησοῦς, Ἄρτι⁷ πιστεύετε; Ἰδοὺ, ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα 32
σκορπισθῇτε⁸ ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον⁹ ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι
ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. Ἐν 33
τῷ κόσμῳ θλίψιν¹⁰ ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε,¹¹ ἐγὼ νενίκηκα¹² τὸν κόσμον.

¹ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ² οὐκέτι, no longer, no more. ³ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ⁴ ἀναγγέλλω, I will report, I will announce. ⁵ φιλέω, love, kiss. ⁶ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ⁷ ἄρτι, now, just now. ⁸ σκορπίζω, scatter, disperse. ⁹ μόνος, only, alone. ¹⁰ θλίψις, εως, ἡ, tribulation, persecution. ¹¹ θαρσέω, of good courage, of good cheer. ¹² νικάω, overcome, conquer.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρεν¹ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, **17**
καὶ εἶπεν, Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα: δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου
δοξάσῃ σε: καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας **2**
αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν **3**
σε τὸν μόνον ἀληθινὸν² θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν χριστόν. Ἐγὼ σε **4**
ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς: τὸ ἔργον ἐτελείωσα³ ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. Καὶ νῦν **5**
δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ⁴ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ⁵ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι
παρὰ σοί. Ἐφανέρωσά⁶ σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ **6**
κόσμου: σοὶ⁷ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας: καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασιν. **7**
Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν: ὅτι τὰ ῥήματα ἃ **8**
δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς: καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς⁸ ὅτι παρὰ
σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ: οὐ **9**
περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ⁷ εἰσιν: καὶ τὰ ἐμὰ **10**

¹ ἐπαίρω, lift up, raise. ² ἀληθινός, true, genuine. ³ τελειόω, fill, fulfill. ⁴ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁵ πρό, before (gen), before. ⁶ φανερώω, reveal, manifest. ⁷ σός, your, yours. ⁸ ἀληθῶς, truly, really.

πάντα σά¹ ἐστίν, καὶ τὰ σα¹ ἐμά: καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ οὐκέτι² εἰμι ἐν 11
 τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν, καὶ ἐγὼ πρὸς σε ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε,
 τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὥσιν ἔν, καθὼς ἡμεῖς. 12
 Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου:
 οὓς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξα,³ καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς
 ἀπωλείας,⁴ ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν 13
 τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. Ἐγὼ 14
 δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν⁵ αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ
 τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς 15
 ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ 16
 εἰσίν, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. Ἀγιάσον⁶ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου: ὁ 17
 λόγος ὁ σὸς¹ ἀλήθειά ἐστιν. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ 18
 ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω⁷ ἑμαυτόν,⁸ ἵνα 19

¹ σός, your, yours. ² οὐκέτι, no longer, no more. ³ φυλάσσω, guard, keep. ⁴ ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. ⁵ μισέω, hate, detest. ⁶ ἁγιάζω, make holy, consecrate. ⁷ ἁγιάζω, I make holy, I consecrate. ⁸ ἑμαυτοῦ, of myself.

καὶ αὐτοὶ ὧσιν ἡγιασμένοι¹ ἐν ἀληθείᾳ. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ 20
καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ: ἵνα πάντες ἐν ὧσιν: 21
καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσιν: ἵνα ὁ
κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, 22
δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν 23
ἐμοί, ἵνα ὧσιν τετελειωμένοι² εἰς ἐν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με
ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάτερ, οὓς δέδωκάς 24
μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κακεῖνοι³ ὧσιν μετ' ἐμοῦ: ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν
τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ⁴ καταβολῆς⁵ κόσμου. Πάτερ 25
δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με
ἀπέστειλας: καὶ ἐγνώρισά⁶ αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω: ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν 26
ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾗ, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς.

¹ ἁγιάζω, make holy, consecrate. ² τελειόω, fill, fulfill. ³ κακεῖνος, and he, and she. ⁴ πρὸ, before (gen), before. ⁵ καταβολή, ἥς, ἡ, foundation, depositing. ⁶ γνωρίζω, make known, declare.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν¹ τοῦ χειμάρρου² **18**

τῶν Κέδρων,³ ὅπου ἦν κῆπος,⁴ εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ²

Ἦδει δὲ καὶ Ἰούδας,⁵ ὁ παραδιδὼς αὐτόν, τὸν τόπον· ὅτι πολλάκις⁶ συνήχθη ὁ

Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἰούδας,⁵ λαβὼν τὴν σπεῖραν,⁷ καὶ ³

ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας,⁸ ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν⁹ καὶ

λαμπάδων¹⁰ καὶ ὅπλων.¹¹ Ἰησοῦς οὖν, εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ⁴

ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, Τίνα ζητεῖτε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν ⁵

Ναζωραῖον.¹² Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγώ εἰμι. Εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας⁵ ὁ

παραδιδὼς αὐτόν μετ' αὐτῶν. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Ἐγώ εἰμι, ἀπήλθον εἰς ⁶

τὰ ὀπίσω,¹³ καὶ ἔπεσον χαμαί.¹⁴ Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, Τίνα ζητεῖτε; ⁷

Οἱ δὲ εἶπον, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.¹² Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ ⁸

εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν· ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν ⁹

¹ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ² χεῖμαρος, ου, ὁ, brook, winter torrent. ³ Κεδρών, ὁ, Kidron. ⁴ κῆπος, ου, ὁ, garden. ⁵ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁶ πολλάκις, often, many times. ⁷ σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ⁸ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁹ φανός, οὔ, ὁ, lamp, torch. ¹⁰ λαμπάς, ἄδος, ἡ, torch, lamp. ¹¹ ὅπλον, ου, τό, tool, implement. ¹² Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹³ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁴ χαμαί, on or to the ground.

ὅτι Οὐς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων ¹⁰
 μάχαιραν¹ εἴλκυσεν² αὐτήν, καὶ ἔπαισεν³ τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ
 ἀπέκοψεν⁴ αὐτοῦ τὸ ὠτίον⁵ τὸ δεξιόν. Ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος.⁶ Εἶπεν ¹¹
 οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιραν¹ εἰς τὴν θήκην·⁷ τὸ ποτήριον⁸ ὃ
 δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίνω αὐτό;

Ἦ οὖν σπεῖρα⁹ καὶ ὁ χιλιάρχος¹⁰ καὶ οἱ ὑπηρέται¹¹ τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον¹² τὸν ¹²
 Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν¹³ αὐτόν, καὶ ἀπήγαγον¹⁴ αὐτὸν πρὸς Ἄνναν¹⁵ πρῶτον· ἦν ¹³
 γὰρ πενθερός¹⁶ τοῦ Καϊάφα,¹⁷ ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ¹⁸ ἐκείνου. Ἦν δὲ ¹⁴
 Καϊάφας¹⁷ ὁ συμβουλεύσας¹⁹ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει²⁰ ἓνα ἄνθρωπον
 ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

¹ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ² ἐλκύω, drag, draw. ³ παίω, strike, hit. ⁴ ἀποκόπτω, cut off, smite. ⁵ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁶ Μάλχος, ου, ὁ, Malchus. ⁷ θήκη, ης, ἡ, sheath, scabbard. ⁸ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ⁹ σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ¹⁰ χιλιάρχος, ου, ὁ, military tribune, captain. ¹¹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹² συλλαμβάνω, take, conceive. ¹³ δέω, bind, tie. ¹⁴ ἀπάγω, lead away, lead. ¹⁵ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ¹⁶ πενθερός, οὔ, ὁ, father-in-law. ¹⁷ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ¹⁸ ἐνιαυτός, οὔ, ὁ, year. ¹⁹ συμβουλεύω, plot, advise. ²⁰ συμφέρω, bring together, it is profitable.

Ἦκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. Ὁ δὲ μαθητής 15

ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς¹ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισηλθεν² τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλήν³ τοῦ

ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ⁴ ἔξω. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητής ὁ 16

ἄλλος ὃς ἦν γνωστὸς¹ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ,⁵ καὶ εἰσήγαγεν⁶ τὸν

Πέτρον. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη⁷ ἡ θυρωρὸς⁵ τῷ Πέτρῳ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν 17

μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Λέγει ἐκεῖνος, Οὐκ εἰμί. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ 18

δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται⁸ ἀνθρακιὰν⁹ πεποιηκότες, ὅτι ψύχος¹⁰ ἦν, καὶ

ἐθερμαίνοντο·¹¹ ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος.¹¹

Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς 19

διδασχῆς¹² αὐτοῦ. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ παρρησία¹³ ἐλάλησα τῷ 20

κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε¹⁴ ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε¹⁴ οἱ

Ἰουδαῖοι συνέρχονται,¹⁵ καὶ ἐν κρυπτῷ¹⁶ ἐλάλησα οὐδέν. Τί με ἐπερωτᾷς; 21

¹ γνωστός, known, acquaintance. ² συνεισέρχομαι, enter together, enter together with. ³ αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁴ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁵ θυρωρός, οὔ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ⁶ εἰσάγω, lead in, bring in. ⁷ παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. ⁸ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁹ ἀνθρακιά, ᾱς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ¹⁰ ψύχος, ους, τό, cold. ¹¹ θερμαίνω, warm. ¹² διδασχῇ, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ¹³ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ¹⁴ πάντοτε, always, at all times. ¹⁵ συνέρχομαι, come together, come or go with. ¹⁶ κρυπτός, hidden, secret.

Ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς: Ἴδε, οὗτοι οἶδασιν ἃ εἶπον
 ἐγώ. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν¹ παρεστηκώς² ἔδωκεν 22
 ῥάπισμα³ τῷ Ἰησοῦ, εἰπόν, Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ 23
 Ἰησοῦς, Εἰ κακῶς⁴ ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ: εἰ δὲ καλῶς,⁵ τί με
 δέρεις;⁶ Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας⁷ δεδεμένον⁸ πρὸς Καϊάφαν⁹ τὸν ἀρχιερέα. 24

Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος:¹⁰ εἶπον οὖν αὐτῷ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ 25
 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; Ἠρνήσατο¹¹ οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, Οὐκ εἰμί. Λέγει εἷς 26
 ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς¹² ὧν οὗ ἀπέκοψεν¹³ Πέτρος τὸ ὠτίον,¹⁴
 Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ¹⁵ μετ' αὐτοῦ; Πάλιν οὖν ἠρνήσατο¹¹ ὁ Πέτρος, 27
 καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ¹⁶ ἐφώνησεν.¹⁷

¹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ² παρίστημι, be present, stand by. ³ ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ⁴ κακῶς, badly, evilly. ⁵ καλῶς, rightly, well. ⁶ δέρω, beat, flay. ⁷ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ⁸ δέω, bind, tie. ⁹ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ¹⁰ θερμαίνω, warm. ¹¹ ἁρνέομαι, deny, repudiate. ¹² συγγενῆς, kindred, relative. ¹³ ἀποκόπτω, cut off, smite. ¹⁴ ὠτίον, ου, τό, ear. ¹⁵ κήπος, ου, ὁ, garden. ¹⁶ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ¹⁷ φωνέω, call, crow.

Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα¹ εἰς τὸ πραιτώριον·² ἦν δὲ πρωΐ,³ καὶ 28
αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον,⁴ ἵνα μὴ μιανθῶσιν,⁴ ἀλλ' ἵνα φάγωσιν τὸ
Πάσχα.⁵ Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτούς, καὶ εἶπεν, Τίνα κατηγορίαν⁶ 29
φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Εἰ μὴ ἦν 30
οὗτος κακοποιός,⁷ οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, 31
Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον οὖν αὐτῷ
οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν⁸ ἀποκτείνειν οὐδένα· ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ 32
πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, σημαίνων⁹ ποίῳ¹⁰ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν.

Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον² πάλιν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐφώνησεν¹¹ τὸν Ἰησοῦν, 33
καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀφ' 34
ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, 35
Μήτι¹² ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; Τὸ ἔθνος τὸ σὸν¹³ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί:

¹ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ² πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ³ πρωΐ, early in the morning, at dawn. ⁴ μιάνω, stain, defile. ⁵ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁶ κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. ⁷ κακοποιός, οὔ, ὁ, evildoer. ⁸ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ⁹ σημαίνω, indicate, signify. ¹⁰ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ¹¹ φωνέω, call, crow. ¹² μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹³ σός, your, yours.

τί ἐποίησας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου 36
τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται¹ ἂν οἱ ἐμοὶ
ἠγωνίζοντο,² ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ
ἔστιν ἐντεῦθεν.³ Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Οὐκοῦν⁴ βασιλεὺς εἶ σύ; 37
Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι,
καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν
ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Τί ἐστιν 38
ἀλήθεια;

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ
οὐδεμίαν αἰτίαν⁵ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ. Ἔστιν δὲ συνήθεια⁶ ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν 39
ἀπολύσω ἐν τῷ Πάσχα·⁷ βούλεσθε⁸ οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν
Ἰουδαίων; Ἐκραύγασαν⁹ οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες, Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν 40

¹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ² ἀγωνίζομαι, contend, struggle. ³ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁴ οὐκοῦν, therefore, so. ⁵ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁶ συνήθεια, ας, ἡ, habit, custom. ⁷ πάσχα, τό, passover, passover feast.

⁸ βούλομαι, wish, will. ⁹ κραυγάζω, cry out, cry aloud.

Βαραββᾶν:¹ ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς¹ ληστής.²

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσεν.³ Καὶ οἱ στρατιῶται⁴ **19**

πλέξαντες⁵ στέφανον⁶ ἐξ ἀκανθῶν⁷ ἐπέθηκαν⁸ αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον

πορφυροῦν⁹ περιέβαλον¹⁰ αὐτόν, καὶ ἔλεγον, Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων: **3**

καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα.¹¹ Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος, καὶ λέγει **4**

αὐτοῖς, Ἴδε, ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν¹²

εὐρίσκω. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν¹³ τὸν ἀκάνθινον¹⁴ στέφανον⁶ καὶ τὸ **5**

πορφυροῦν⁹ ἱμάτιον. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε, ὁ ἄνθρωπος. Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν **6**

οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται,¹⁵ ἐκραύγασαν¹⁶ λέγοντες, Σταύρωσον,¹⁷

σταύρωσον¹⁷ αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ

σταυρώσατε:¹⁷ ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.¹² Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ **7**

Ἰουδαῖοι, Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει¹⁸ ἀποθανεῖν,

¹ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ² ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. ³ μαστιγίω, whip, lash. ⁴ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ⁵ πλέκω, plait, weave. ⁶ στέφανος, ου, ὁ, crown, garland. ⁷ ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ⁸ ἐπιτίθμι, lay upon, put. ⁹ πορφυροῦς, purple. ¹⁰ περιβάλλω, put around, clothe. ¹¹ ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ¹² αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ¹³ φορέω, wear, bear. ¹⁴ ἀκάνθινος, of thorns, thorny. ¹⁵ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹⁶ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ¹⁷ σταυρώω, crucify. ¹⁸ ὀφείλω, owe, ought.

ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, 8
 μᾶλλον ἐφοβήθη, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον¹ πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ, 9
 Πόθεν² εἶ σύ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν³ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ 10
 Πιλάτος, Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; Οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαι⁴ σε, καὶ
 ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν 11
 κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν;⁵ διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι
 μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ Πιλάτος ἀπολύσαι αὐτόν. Οἱ δὲ 12
 Ἰουδαῖοι ἔκραζον λέγοντες, Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος⁶ τοῦ Καίσαρος;⁷
 πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει⁸ τῷ Καίσαρι.⁷ Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας 13
 τοῦτον τὸν λόγον ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν⁹ ἐπὶ τοῦ βήματος,¹⁰ εἰς
 τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον,¹¹ Ἑβραϊστὶ¹² δὲ Γαββαθᾶ.¹³ ἦν δὲ Παρασκευὴ¹⁴ 14
 τοῦ Πάσχα,¹⁵ ὥρα δὲ ὥσει¹⁶ ἕκτη:¹⁷ καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις, Ἴδε, ὁ βασιλεὺς

¹ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ² πόθεν, from where? whence. ³ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ⁴ σταυρόω, crucify. ⁵ ἄνωθεν, from above, again. ⁶ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁷ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁸ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ⁹ καθίζω, seat, sit. ¹⁰ βῆμα, τος, τό, judgment seat. ¹¹ λιθόστρωτον, ου, τό, mosaic pavement. ¹² Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ¹³ Γαββαθᾶ, ἡ, Gabbatha. ¹⁴ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ¹⁵ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁶ ὥσει, like, about. ¹⁷ ἕκτος, sixth.

ύμῶν. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν,¹ Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον² αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ 15

Πιλάτος, Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω;² Ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, Οὐκ

ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα.³ Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτόν αὐτοῖς ἵνα 16

σταυρωθῇ.²

Παρέλαβον⁴ δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον· καὶ βαστάζων⁵ τὸν σταυρὸν⁶ αὐτοῦ 17

ἐξῆλθεν εἰς τόπον λεγόμενον Κρανίου⁷ Τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ⁸ Γολγοθᾶ·⁹ 18

ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν,² καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο, ἐντεῦθεν¹⁰ καὶ ἐντεῦθεν,¹⁰

μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. Ἐγραψεν δὲ καὶ τίτλον¹¹ ὁ Πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ 19

σταυροῦ·⁶ ἦν δὲ γεγραμμένον, Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος¹² ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον¹¹ πολλοὶ ἀνέγνωσαν¹³ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς¹⁴ ἦν ὁ 20

τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη² ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστὶ,⁸

Ἑλληνιστί,¹⁵ Ῥωμαϊστὶ.¹⁶ Ἐλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, 21

¹ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ² σταυρώω, crucify. ³ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁴ παραλαμβάνω, receive, take. ⁵ βαστάζω, bear, carry. ⁶ σταυρός, οὔ, ὁ, cross. ⁷ κρανίον, ου, τό, skull. ⁸ Ἑβραϊστί, Hebrew. ⁹ Γολγοθᾶ, ἡ, Golgotha. ¹⁰ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹¹ τίτλος, ου, ὁ, inscription, notice. ¹² Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹³ ἀναγινώσκω, read. ¹⁴ ἐγγύς, near. ¹⁵ Ἑλληνιστί, Greek language, in the Greek language. ¹⁶ Ῥωμαϊστί, in Latin, in the Latin language.

Μὴ γράφε, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ' ὅτι Ἐκεῖνος εἶπεν, Βασιλεὺς εἰμι
τῶν Ἰουδαίων. Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Ὁ γέγραφα, γέγραφα.

22

Οἱ οὖν στρατιῶται,¹ ὅτε ἐσταύρωσαν² τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ³
ἐποίησαν τέσσαρα³ μέρη,⁴ ἐκάστῳ στρατιώτῃ¹ μέρος,⁴ καὶ τὸν χιτῶνα.⁵ Ἦν δὲ ὁ
χιτῶν⁵ ἄραφος,⁶ ἐκ τῶν ἄνωθεν⁷ ὑφαντός⁸ δι' ὅλου. Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους,
Μὴ σχίσωμεν⁹ αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν¹⁰ περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ
πληρωθῇ ἡ λέγουσα, Διεμερίσαντο¹¹ τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν
ἱματισμόν¹² μου ἔβαλον κλῆρον.¹³ Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται¹ ταῦτα ἐποίησαν.
Εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ¹⁴ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ¹⁵
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ,¹⁶ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ.¹⁷ Ἰησοῦς
οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα¹⁸ ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ
αὐτοῦ, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Εἶτα¹⁹ λέγει τῷ μαθητῇ, Ἴδου ἡ μήτηρ σου. Καὶ

27

¹στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ²σταυρώω, crucify. ³τέσσαρες, four, 4. ⁴μέρος, ους, τό, part, portion. ⁵χιτῶν, ὠνος, ὁ, tunic, garment. ⁶ἄραφος, seamless, not sewed. ⁷ἄνωθεν, from above, again. ⁸ὑφαντός, woven. ⁹σχίζω, split, separate. ¹⁰λαγχάνω, chose by lot, receive. ¹¹διαμερίζω, divide, distribute. ¹²ἱματισμός, οὔ, ὁ, clothing. ¹³κλῆρος, ου, ὁ, lot, portion. ¹⁴σταυρός, οὔ, ὁ, cross. ¹⁵ἀδελφή, ἧς, ἡ, sister. ¹⁶Κλωπᾶς, ᾱ, ὁ, Clopas. ¹⁷Μαγδαληνή, ἧς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹⁸παρίστημι, be present, stand by. ¹⁹εἶτα, then, thereafter.

ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται,¹ ἵνα τελειωθῇ² ἡ γραφή, 28

λέγει, Διψῶ.³ Σκεῦος⁴ οὖν ἔκειτο⁵ ὄξους⁶ μεστόν·⁷ οἱ δέ, πλήσαντες⁸ σπόγγον⁹ 29

ὄξους,⁶ καὶ ὑσσώπῳ¹⁰ περιθέντες,¹¹ προσήνεγκαν¹² αὐτοῦ τῷ στόματι. Ὅτε οὖν 30

ἔλαβεν τὸ ὄξος⁶ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, Τετέλεσται·¹ καὶ κλίνας¹³ τὴν κεφαλὴν,

παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ¹⁴ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπεὶ 31

Παρασκευῇ¹⁶ ἦν – ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου – ἠρώτησαν

τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγώσιν¹⁷ αὐτῶν τὰ σκέλη,¹⁸ καὶ ἀρθώσιν. Ἦλθον οὖν οἱ 32

στρατιῶται,¹⁹ καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν¹⁷ τὰ σκέλη¹⁸ καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ

συσταυρωθέντος²⁰ αὐτῶ: ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη 33

¹ τελέω, finish, fulfill. ² τελειόω, fill, fulfill. ³ διψάω, thirst, thirst for. ⁴ σκεῦος, οὗς, τό, vessel, goods (plural). ⁵ κεῖμαι, lie, be laid. ⁶ ὄξος, οὗς, τό, sour wine, vinegar. ⁷ μεστός, full. ⁸ πλήθω, fill. ⁹ σπόγγος, οὗ, ὁ, sponge. ¹⁰ ὑσσώπος, οὗ, ὁ, hyssop. ¹¹ περιτίθμι, place around, put around. ¹² προσφέρω, bring to, offer. ¹³ κλίνω, cause to bend, bow. ¹⁴ σταυρός, οὗ, ὁ, cross. ¹⁵ ἐπεὶ, when, since. ¹⁶ παρασκευή, ἥς, ἡ, preparation. ¹⁷ κατάγνυμι, break in pieces. ¹⁸ σκέλος, οὗς, τό, leg. ¹⁹ στρατιώτης, οὗ, ὁ, soldier. ²⁰ συσταυρώω, crucify together with.

τεθνηκότα,¹ οὐ κατέαξαν² αὐτοῦ τὰ σκέλη:³ ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν⁴ λόγχῃ⁵ 34
αὐτοῦ τὴν πλευρὰν⁶ ἔνυξεν,⁷ καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὼς 35
μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ⁸ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ μαρτυρία,⁹ καὶ οἱ οἶδεν ὅτι
ἀληθὴ¹¹ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, 36
Ὅσοι¹² οὐ συντριβήσεται¹³ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, 37
Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.¹⁴

Μετὰ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας,¹⁵ ὢν μαθητὴς 38
τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος¹⁶ δὲ διὰ τὸν φόβον¹⁷ τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα
τοῦ Ἰησοῦ: καὶ ἐπέτρεψεν¹⁸ ὁ Πιλάτος. Ἦλθεν οὖν καὶ ἤρεν τὸ σῶμα τοῦ
Ἰησοῦ. Ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος,¹⁹ ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ 39
πρῶτον, φέρων μίγμα²⁰ σμύρνης²¹ καὶ ἀλόης²² ὡς λίτρας²³ ἑκατόν.²⁴ Ἔλαβον οὖν 40

¹ θνήσκω, die, am dying. ² κατάνυμι, break in pieces. ³ σκέλος, ους, τό, leg. ⁴ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ⁵ λόγχη, ης, ἡ, spear, lance. ⁶ πλευρά, ἄς, ἡ, side, side of the body. ⁷ νύσσω, prick, pierce. ⁸ ἀληθινός, true, genuine. ⁹ μαρτυρία, ἄς, ἡ, testimony, witness. ¹⁰ καὶ οὗτος, and he, and she. ¹¹ ἀληθής, true, unconcealed. ¹² ὁστέον, τό, bone. ¹³ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹⁴ ἐκκεντέω, pierce, pierce through. ¹⁵ Ἀριμαθαία, ἄς, ἡ, Arimathea. ¹⁶ κρύπτω, conceal, hide. ¹⁷ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹⁸ ἐπιτρέπω, permit, allow. ¹⁹ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ²⁰ μίγμα, τος, τό, mixture, compound. ²¹ σμύρνα, ης, ἡ, myrrh (a costly perfume), Smyrna. ²² ἀλόη, ης, ἡ, aloes. ²³ λίτρα, ἄς, ἡ, Roman pound. ²⁴ ἑκατόν, hundred, 100.

τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν¹ αὐτὸ ἐν ὀθονίοις² μετὰ τῶν ἀρωμάτων,³ καθὼς
 ἔθος⁴ ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.⁵ Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη⁶ 41
 κήπος,⁷ καὶ ἐν τῷ κήπῳ⁷ μνημεῖον⁸ καινόν,⁹ ἐν ᾧ οὐδέπω¹⁰ οὐδεὶς ἐτέθη. Ἐκεῖ 42
 οὖν διὰ τὴν Παρασκευὴν¹¹ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς¹² ἦν τὸ μνημεῖον,⁸ ἔθηκαν
 τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ¹³ ἔρχεται πρώτῃ,¹⁴ σκοτίας¹⁵ ἔτι 20
 οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον,⁸ καὶ βλέπει τὸν λίθον ἡρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.⁸ 2
 Τρέχει¹⁶ οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν
 ἐφίλει¹⁷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου,⁸ καὶ οὐκ
 οἶδαμεν ποῦ¹⁸ ἔθηκαν αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ 3
 ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.⁸ Ἦτρεχον¹⁶ δὲ οἱ δύο ὁμοῦ:¹⁹ καὶ ὁ ἄλλος μαθητής 4
 προέδραμεν²⁰ τάχιον²¹ τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον,⁸ καὶ 5

¹ δέω, bind, tie. ² ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ³ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ⁴ ἔθος, ους, τό, custom. ⁵ ἐνταφιάζω, prepare for burial, bury. ⁶ σταυρόω, crucify. ⁷ κήπος, ου, ὁ, garden. ⁸ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁹ καινός, new, fresh. ¹⁰ οὐδέπω, not yet, still not. ¹¹ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ¹² ἐγγύς, near. ¹³ Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹⁴ πρωί, early in the morning, at dawn. ¹⁵ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ¹⁶ τρέχω, run, exercise myself. ¹⁷ φιλέω, love, kiss. ¹⁸ ποῦ, where?. ¹⁹ ὁμοῦ, together. ²⁰ προτρέχω, run ahead, outrun. ²¹ τάχιον, more swiftly.

παρακύψας¹ βλέπει κείμενα² τὰ ὀθόνια,³ οὐ μέντοι⁴ εἰσῆλθεν. Ἔρχεται οὖν 6
 Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον,⁵ καὶ θεωρεῖ τὰ
 ὀθόνια³ κείμενα,² καὶ τὸ σουδάριον⁶ ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν 7
 ὀθονίων³ κείμενον,² ἀλλὰ χωρὶς⁷ ἐντετυλιγμένον⁸ εἰς ἓνα τόπον. Τότε οὖν 8
 εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητῆς ὃ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον,⁵ καὶ εἶδεν, καὶ
 ἐπίστευσεν: οὐδέπω⁹ γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν 9
 ἀναστῆναι. Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. 10

Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον⁵ κλαίουσα¹⁰ ἔξω: ὥς οὖν ἔκλαιεν,¹⁰ 11
 παρέκυψεν¹ εἰς τὸ μνημεῖον,⁵ καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς¹¹ 12
 καθεζομένους,¹² ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο² τὸ
 σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, Γύναι, τί κλαίεις;¹⁰ Λέγει αὐτοῖς, 13
 ὅτι ἤραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ¹³ ἔθηκαν αὐτόν. Καὶ ταῦτα εἰπούσα 14

¹ παρακύπτω, stoop to look, look. ² κείμαι, lie, be laid. ³ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ⁴ μέντοι, yet, however. ⁵ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁶ σουδάριον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ⁷ χωρίς, separate, apart from (gen). ⁸ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ⁹ οὐδέπω, not yet, still not. ¹⁰ κλαίω, weep, weep for. ¹¹ λευκός, white, bright. ¹² καθεζομαι, sit down, am sitting. ¹³ ποῦ, where?.

ἐστράφη¹ εἰς τὰ ὀπίσω,² καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι
Ἰησοῦς ἐστιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Γύναι, τί κλαίεις;³ Τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη, 15
δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός⁴ ἐστιν, λέγει αὐτῷ, Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας⁵ αὐτόν,
εἰπέ μοι ποῦ⁶ ἔθηκας αὐτόν, καὶ γὰρ αὐτὸν ἄρῳ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μαρία. 16
Στραφεῖσα¹ ἐκείνη λέγει αὐτῷ, Ῥαββουνί⁷ – ὃ λέγεται, Διδάσκαλε. Λέγει αὐτῇ 17
ὁ Ἰησοῦς, Μή μου ἅπτου,⁸ οὐπω⁹ γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου:
πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, Ἀναβαίνω πρὸς τὸν
πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. Ἔρχεται Μαρία ἡ 18
Μαγδαληνὴ¹⁰ ἀπαγγέλλουσα¹¹ τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἐώρακεν τὸν κύριον, καὶ
ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

¹ στρέφω, turn, am converted. ² ὀπίσω, behind, after (gen). ³ κλαίω, weep, weep for. ⁴ κηπουρός, οὗ, ὁ, gardener. ⁵ βαστάζω, bear, carry. ⁶ ποῦ, where?. ⁷ ραββουνί, Rabboni, my master. ⁸ ἅπτομαι, touch or handle. ⁹ οὐπω, not yet. ¹⁰ Μαγδαληνή, ἥς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹¹ ἀπαγγέλλω, announce, report.

Οὔσης οὖν ὀψίας,¹ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν² 19
κεκλεισμένων³ ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι, διὰ τὸν φόβον⁴ τῶν
Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν.
Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν⁵ αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν⁶ αὐτοῦ. Ἐχάρησαν 20
οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν, Εἰρήνη 21
ὑμῖν: καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν 22
ἐνεφύσησεν⁷ καὶ λέγει αὐτοῖς, Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. Ἄν τινων ἀφῇτε τὰς 23
ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς: ἄν τινων κρατῇτε,⁸ κεκράτηνται.⁸

Θωμᾶς⁹ δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος,¹⁰ οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε 24
ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, Ἐώρακαμεν τὸν κύριον. 25
Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον¹¹ τῶν ἥλων,¹² καὶ
βάλω τὸν δάκτυλόν¹³ μου εἰς τὸν τύπον¹¹ τῶν ἥλων,¹² καὶβάλω τὴν χεῖρά μου

¹ ὀψιος, late. ² θύρα, ας, ἡ, door, gate. ³ κλείω, shut, shut up. ⁴ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ⁵ δείκνυμι, show, point out. ⁶ πλευρά, ᾱς, ἡ, side, side of the body. ⁷ ἐμφυσάω, breathe on, breathe into. ⁸ κρατέω, grasp, lay hold of. ⁹ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ¹⁰ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ¹¹ τύπος, ου, ὁ, mark, example. ¹² ἥλος, ου, ὁ, nail. ¹³ δάκτυλος, ου, ὁ, finger.

εἰς τὴν πλευρὰν¹ αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτώ² πάλιν ἦσαν ἔσω³ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς⁴ μετ' 26

αὐτῶν. Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν⁵ κεκλεισμένων,⁶ καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον

καὶ εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν. Εἶτα⁷ λέγει τῷ Θωμᾶ,⁴ Φέρε τὸν δάκτυλόν⁸ σου ὧδε, 27

καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου: καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν¹ μου:

καὶ μὴ γίνου ἄπιστος,⁹ ἀλλὰ πιστός. Καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς,⁴ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ 28

κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι ἐώρακάς με, 29

πεπίστευκας; Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, 30

ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ¹⁰ τούτῳ. Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα 31

πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες

¹ πλευρά, ἄς, ἡ, side, side of the body. ² ὀκτώ, eight, 8. ³ ἔσω, within, inside. ⁴ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁵ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁶ κλείω, shut, shut up. ⁷ εἶτα, then, thereafter. ⁸ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ⁹ ἄπιστος, unbelieving, faithless. ¹⁰ βιβλίον, ου, τό, book, scroll.

ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἐφανερώσεν¹ ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς **21**

θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος·² ἐφανερώσεν¹ δὲ οὕτως. Ἦσαν ὁμοῦ³ Σίμων Πέτρος, **2**

καὶ Θωμᾶς⁴ ὁ λεγόμενος Δίδυμος,⁵ καὶ Ναθαναήλ⁶ ὁ ἀπὸ Κανᾶ⁷ τῆς Γαλιλαίας,

καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου,⁸ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Λέγει αὐτοῖς **3**

Σίμων Πέτρος, Ὑπάγω ἀλιεύειν.⁹ Λέγουσιν αὐτῷ, Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν

σοί. Ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν¹⁰ εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ

ἐπίασαν¹¹ οὐδέν. Πρωῖας¹² δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν·¹³ **4**

οὐ μέντοι¹⁴ ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, **5**

Παιδιά, μή τι προσφάγιον¹⁵ ἔχετε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Οὐ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, **6**

Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη¹⁶ τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον,¹⁷ καὶ εὐρήσετε. Ἔβαλον οὖν,

καὶ οὐκέτι¹⁸ αὐτὸ ἐλκύσαι¹⁹ ἴσχυσαν²⁰ ἀπὸ τοῦ πλήθους²¹ τῶν ἰχθύων.²² Λέγει **7**

¹ φανερώω, reveal, manifest. ² Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ³ ὁμοῦ, together. ⁴ Θωμᾶς, ἁ, ὁ, Thomas. ⁵ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁶ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ⁷ Κανᾶ, ἡ, Cana. ⁸ Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ⁹ ἀλιεύω, fish. ¹⁰ ἐμβαίνω, embark. ¹¹ πιάζω, take, lay hold of. ¹² πρωῖα, ας, ἡ, early morning. ¹³ αἰγιαλός, οὔ, ὁ, seashore, beach. ¹⁴ μέντοι, yet, however. ¹⁵ προσφάγιον, ου, τό, fish (to eat). ¹⁶ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁷ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ¹⁸ οὐκέτι, no longer, no more. ¹⁹ ἐλκύω, drag, draw. ²⁰ ἰσχύω, be strong, able. ²¹ πλήθος, ους, τό, multitude. ²² ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish.

οὓν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Ὁ κύριός ἐστιν. Σίμων
οὓν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην¹ διεζώσατο² – ἦν γὰρ
γυμνός³ – καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ⁸
πλοιαρίῳ⁴ ἦλθον – οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν⁵ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν⁶
διακοσίων⁷ – σύροντες⁸ τὸ δίκτυον⁹ τῶν ἰχθύων.¹⁰ Ὡς οὓν ἀπέβησαν¹¹ εἰς τὴν⁹
γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν¹² κειμένην¹³ καὶ ὀψάριον¹⁴ ἐπικείμενον,¹⁵ καὶ ἄρτον.¹⁰
Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων¹⁴ ὧν ἐπιάσατε¹⁶ νῦν. Ἀνέβη¹¹
Σίμων Πέτρος, καὶ εἴλκυσε¹⁷ τὸ δίκτυον⁹ ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν¹⁸ ἰχθύων¹⁰
μεγάλων ἑκατὸν¹⁹ πεντήκοντα²⁰ τριῶν· καὶ τοσούτων²¹ ὄντων, οὐκ ἐσχίσθη²² τὸ
δίκτυον.⁹ Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε²³ ἀριστήσατε.²⁴ Οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα²⁵ τῶν¹²
μαθητῶν ἐξετάσαι²⁶ αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. Ἐρχεται οὓν ὁ¹³
Ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον¹⁴ ὁμοίως.²⁷¹⁴

¹ ἐπενδύτης, ου, ὁ, outer garment, coat. ² διαζώννυμι, gird about, put on. ³ γυμνός, naked, wearing only under-garments. ⁴ πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ⁵ μακράν, far away. ⁶ πῆχυς, εως, ὁ, cubit. ⁷ διακόσιοι, two hundred, 200. ⁸ σύρω, draw, drag. ⁹ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ¹⁰ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ¹¹ ἀποβαίνω, get out, go away. ¹² ἀνθρακιά, ἄς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ¹³ κεῖμαι, lie, be laid. ¹⁴ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ¹⁵ ἐπικείμεναι, lie upon. ¹⁶ πιάζω, take, lay hold of. ¹⁷ ἐλκύω, drag, draw. ¹⁸ μεστός, full. ¹⁹ ἑκατόν, hundred, 100. ²⁰ πεντήκοντα, fifty, 50. ²¹ τοσούτος, so great, so much. ²² σχίζω, split, separate. ²³ δεῦτε, come!. ²⁴ ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ²⁵ τολμάω, dare, endure. ²⁶ ἐξετάζω, scrutinize, examine. ²⁷ ὁμοίως, likewise, in like manner.

Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη¹ ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ὅτε οὖν ἡρίστησαν,² λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς, Σίμων Ἰωνᾶ,³ ἀγαπᾷς 15
 με πλεῖον τούτων; Λέγει αὐτῷ, Ναὶ⁴ κύριε: σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ⁵ σε. Λέγει αὐτῷ,
 Βόσκει⁶ τὰ ἀρνία⁷ μου. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον,⁸ Σίμων Ἰωνᾶ,³ ἀγαπᾷς με; 16
 Λέγει αὐτῷ, Ναὶ⁴ κύριε: σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ⁵ σε. Λέγει αὐτῷ, Ποίμαινε⁹ τὰ
 πρόβατά¹⁰ μου. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, Σίμων Ἰωνᾶ,³ φιλεῖς⁵ με; Ἐλυπήθη¹¹ ὁ 17
 Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, Φιλεῖς⁵ με; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, σὺ πάντα
 οἶδας: σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ⁵ σε. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Βόσκει⁶ τὰ πρόβατά¹⁰
 μου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἡς νεώτερος,¹² ἐζώννυες¹³ σεαυτόν,¹⁴ καὶ 18
 περιεπάτεις ὅπου ἤθελες: ὅταν δὲ γηράσῃς,¹⁵ ἐκτενεῖς¹⁶ τὰς χεῖράς σου, καὶ
 ἄλλος σε ζώσῃ,¹³ καὶ οἴσῃ ὅπου οὐ θέλεις. Τοῦτο δὲ εἶπεν, σημαίνων¹⁷ ποίῳ¹⁸ 19

¹ φανερώω, reveal, manifest. ² ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ³ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ⁴ ναί, yes, truly. ⁵ φιλέω, love, kiss. ⁶ βόσκω, feed. ⁷ ἀρνίον, ου, τό, lamb, sheep. ⁸ δεύτερος, second. ⁹ ποιμαίνω, shepherd, rule. ¹⁰ πρόβατον, ου, τό, sheep. ¹¹ λυπέω, grieve, pain. ¹² νέος, new, young. ¹³ ζώννυμι, gird. ¹⁴ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁵ γηράσκω, grow old, become old. ¹⁶ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ¹⁷ σημαίνω, indicate, signify. ¹⁸ ποῖος, what sort of? what? of what sort.

θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, Ἀκολουθεῖ μοι. 20

Ἐπιστραφεὶς¹ δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς

ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν² ἐν τῷ δείπνῳ³ ἐπὶ τὸ στήθος⁴ αὐτοῦ καὶ εἶπεν,

Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε; Τούτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, 21

οὗτος δὲ τί; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς 22

σε; Σὺ ἀκολουθεῖ μοι. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ 23

μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ

ἀποθνήσκει· ἀλλ', Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε;

Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα· καὶ οἶδαμεν 24

ὅτι ἀληθὴς⁵ ἐστὶν ἡ μαρτυρία⁶ αὐτοῦ.

¹ ἐπιστρέφω, turn to, return. ² ἀναπίπτω, recline, lie down. ³ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁴ στήθος, ους, τό, breast, chest. ⁵ ἀληθής, true, unconcealed. ⁶ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness.

Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, 25

οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι¹ τὸν κόσμον χωρῆσαι² τὰ γραφόμενα βιβλία.³ Ἀμήν.

¹οἶμαι, think, suppose. ²χωρέω, make room for, hold. ³βιβλίον, ου, τό, book, scroll.